

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Kristinos Dabrišiūtės,
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

**Nuostolių, kilusių dėl akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse numatytų
patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, nustatymo ir
išieškojimo problemos**

Vadovas: asist. Mindaugas Žolynas

Recenzentė: asist. Lina Mikaloniene

Vilnius 2008

TURINYS

IŽANGA.....	2
1. VERSLO PERLEIDIMAS AKCIJŲ PIRKIMO–PARDAVIMO BŪDU	6
1.1. Verslo perleidimo samprata.....	6
1.2. Verslo perleidimo etapai.....	8
1.2.1. <i>Ikisutartinių santykių etapas</i>	9
1.2.2. <i>Sutarties sudarymo ir sutarties vykdymo etapai</i>	12
1.3. Verslo perleidimo objektas.....	13
1.4. Akcijų pirkimo–pardavimo sutarties ypatumai.....	13
1.5. Akcijų pirkimas–pardavimas v. Turto pirkimas–pardavimas arba paprastumas v. saugumas.....	14
2. PATVIRTINIMAI IR GARANTIJOS.....	18
2.1. Patvirtinimų ir garantijų ištakos.....	19
2.2. Patvirtinimų ir garantijų tikslai ir paskirtis	19
2.3. Patvirtinimų ir garantijų atskyrimas.....	21
2.3.1. <i>Patvirtinimų samprata</i>	22
2.3.1.1. Pareiškimas apie faktą (angl. – <i>statement of fact</i>)	22
2.3.1.2. Nuomonės pareiškimas (angl. – <i>statement of opinion</i>)	23
2.3.1.3. Pareiškimas apie teisę (angl. – <i>statement of law</i>)	24
2.3.1.4. Klaidingi patvirtinimai	26
2.3.2. <i>Garantijų samprata</i>	27
2.3.2.1. Garantijų rūšys	28
2.5. Patvirtinimai ir garantijos Lietuvos teisėje	29
3. NUOSTOLIŲ, KILUSIŲ DĖL AKCIJŲ PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARTYSE NUMATYTŲ PATVIRTINIMŲ IR GARANTIJŲ PAŽEIDIMO, NUSTATYMO IR IŠIEŠKOJIMO PROBLEMOS	32
3.1. Nuostolių nustatymo ir išieškojimo problematika, perleidžiant verslą akcijų pardavimo būdu	32
3.2. Pardavėjo pareigos atskleisti informaciją ir pirkėjo pareigos domėtis santykis	34
3.2.1. <i>Pardavėjo pareigos atskleisti informaciją turinys</i>	35
3.2.2. <i>Pirkėjo pareiga domėtis (patikrinti)</i>	39
3.3. Įmonės trūkumų instituto taikymas, kai verslas perkamas akcijų pirkimo–pardavimo būdu	43
3.4. Nuostolių nustatymo būdai, pažeidus sutartyje numatytus patvirtinimus ir garantijas	45
3.5. Įmonės (verslo) vertinimo metodai.....	47
3.6. Pirkėjo interesų apsaugos alternatyvos	49
3.6.1. <i>Kainos dalies mokėjimo sulaukymas ir kainos dalies atidėjimas į sąlyginio depozito sąskaitą</i>	50
3.6.2. <i>Nuostolių padengimo garantija</i>	51
3.6.3. <i>Pirkimo kainos koregavimo mechanizmas</i>	53
3.6.4. <i>Patvirtinimų ir garantijų draudimas</i>	53
IŠVADOS.....	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	59
SANTRAUKA	66
SUMMARY	67

IŽANGA

Temos aktualumas. Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą, globalizacija, bendras Lietuvos ir pasaulio ekonominis augimas, entrepreneurų (angl. – *entrepreneur*) skaičiaus didėjimas – tai bene pagrindinės, bet ne vienintelės priežastys, sąlygojusios verslo plėtrą tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje. Verslo plėtra savo ruožtu sukėlė įmonių susijungimų ir įsigijimų bangą. Europos Komisija skelbia, kad per artimiausius dešimt metų viena trečioji Europos verslininkų pasitrauks iš savo verslų. Nustatyta, kad apie 690 tūkstančių įmonių bus perduodamos kitiems savininkams kasmet, o tai reiškia dar didesnę verslo pirkimo–pardavimo sandorių išaugimą ateityje, todėl labai svarbu jau dabar suvokti šių sandorių pirkėjo ir pardavėjo poreikius¹.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato specialias įmonės kaip turtinio komplekso pirkimo–pardavimo taisykles, tačiau verslo subjektai jomis beveik nesinaudoja ir verslo perleidimo sandorius daugiausiai sudaro akcijų pirkimo–pardavimo būdu, nes pastarasis sandoris yra paprastesnis, greičiau įvykdomas ir mažiau ribojamas teisės aktais. Toks paprastesnio varianto pasirinkimas dažnai gali būti nenaudingas pirkėjui, nes įsigydamas akcijas jis įsigyja įmonę su visais jos įsipareigojimais – tiek žinomais, tiek nežinomais, o po įsigijimo paaiškėjus, jog įmonė buvo perduota su trūkumais, pirkėjas patiria nuostolių. Siekiant sumažinti tokią riziką, pirkėjas gali reikalauti iš pardavėjo taip vadinamų „patvirtinimų ir garantijų“, kuriuos tinkamai suformulavus pirkėjas sumažina netikėtų trūkumų įsigijimo riziką ir dalį jos perkelia pardavėjui, tačiau tai visų kylančių problemų neišsprendžia.

Šiame darbe nagrinėjama tema – nuostolių, kilusių dėl akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, nustatymo ir išieškojimo problemos – yra aktuali ir problemiška. Visų pirma po verslo įsigijimo akcijų pirkimo–pardavimo būdu paaiškėjus, jog tam tikri pardavėjo patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi, sunku įvertinti, kiek toks pažeidimas sumažina įmonės vertę, o dar sunkiau nustatyti, kokią įtaką toks įmonės vertės sumažėjimas turi jos akcijų kainai. Dėl minėtų skaičiavimų sudėtingumo ir aiškių nuostolių skaičiavimo taisyklių nebuvimo, tampa problematiška apskaičiuoti akcininko patirtus nuostolius. Be to, nei teisės doktrinoje, nei teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės dėl įmonės trūkumų instituto taikymo, kai įmonė perleidžiama akcijų pirkimo–pardavimo būdu, kuris, jei būtų vienareikšmiškai taikomas, padidintų pirkėjo teisių gynybos galimybes. Šalių rizikos prisiėmimo ir

---

¹ European Commission. Markets for Business Transfers: Final Report of the Expert Group [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-25], p. 5. Prieiga per internetą: http://www.nutek.se/content/1/c4/09/25/Markets_business_transfers.pdf.

atsakomybės ribojimo kontekste taip pat svarbu nustatyti, kaip sąveikauja pardavėjo pareiga atskleisti reikšmingą informaciją apie įsigyjamą įmonę ir pirkėjo pareiga patikrinti tokią informaciją, kadangi nuo to didžiąja dalimi priklausys, ar pirkėjas iš viso turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo. Kol kas teismų praktika minėtais klausimais pateikia mažai patarimų, nes dažniausiai tokie ginčai sprendžiami arbitraže, kur užtikrinamas jų konfidencialumas, o Civiliniame kodekse susiję klausimai reglamentuojami bendrosiomis normomis, todėl jos negali būti laikomos pakankamai aiškiu teisiniu reguliavimu specifiniais aukščiau įvardintais klausimais. Būtent tokios minėtos praktinės ir teorinės problemos ir paskatino tokios šio magistro darbo temos pasirinkimą.

Darbo tikslas. Šiame darbe siekiama išnagrinėti ir įvertinti problemas, susijusias su nuostolių, kilusių dėl akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, apskaičiavimu ir išieškojimu, bei pasiūlyti minėtų problemų sprendimo būdus. Be to, pažinti ir teoriniu bei praktiniu lygmeniu išanalizuoti pareiškimų ir garantijų sampratą, jų atskyrimo ir teisinių pasekmių ypatumus.

Darbo objektas. Šio darbo objektas – nuostolių, kilusių iš akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, problematika. Siekiant iškelto tikslo, darbe bus keliami šie uždaviniai: identifikuoti nuostolių nustatymo ir išieškojimo problemas, kylančias pažeidus akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje numatytus patvirtinimus ir garantijas, taip pat pasiūlyti minėtų problemų sprendimus. Pažymėtina, jog bus kalbama tik apie nuostolius, kylančius iš akcijų pirkimo–pardavimo sutarčių perleidžiant verslą, o ne tiesiog perkant akcijas be tikslo įsigyti verslą. Be to, nuostolių išieškojimo problemos šiame darbe suprantamos kaip įvairių teisinių galimybių panaudojimas verslo pirkėjui siekiant apsisaugoti nuo gresiančių nuostolių ir esant sutarties pažeidimui užsitikrinti patirtos žalos atlyginimą, o procesiniai nuostolių išieškojimo ypatumai į nagrinėjamo objekto apimtį neįeina. Darbas susideda iš trijų struktūrinių dalių. Kadangi norint pasiekti užsibrėžtus tikslus svarbu suprasti akcijų pirkimo–pardavimo sandorio, kuriuo perleidžiamas verslas, specifiką, pirmojoje darbo dalyje analizuojami šio sandorio ypatumai. Aiškinamasi, kokį akcijų kiekį nupirkus galima laikyti, jog įvyko verslo perleidimas, nes šiuo klausimu nei Lietuvos, nei užsienio teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės. Šioje dalyje akcijų pirkimo–pardavimo sandoris lyginamas su kitais verslo perleidimo sandoriais, t.y. įmonės pirkimo–pardavimo sutartimi ir įmonės turto bei teisių ir pareigų pirkimo–pardavimu. Minėtas sandorių rūšis šio darbo kontekste aptarti svarbu, nes sandorio rūšies pasirinkimas gali lemti nuostolių skaičiavimo specifiką. Be to, svarbu išsiaiškinti kodėl praktikoje beveik nesirenkamas

saugesniu laikomas verslo perleidimo būdas – įmonės pirkimas–pardavimas. Antroje dalyje gilinamasi į patvirtinimų ir garantijų teisinę prigimtį, esmę, tikslus bei jų vietą Lietuvos sutarčių teisėje. Patvirtinimai ir garantijos buvo perimti iš užsienio sutarčių praktikos ir pritaikyti lietuviškoms sutartims, tačiau Lietuvoje jie suprantami kiek kitaip nei bendrosios teisės sistemos šalyse iš kur jie yra originaliai kilę. Tokia analizė reikšminga, nes akcijų pirkimo–pardavimo sandoriuose patvirtinimai ir garantijos jau tapo neatskiriama dalimi, todėl labai svarbu suprasti šio instituto paskirtį. Trečioji darbo dalis skirta nuostolių, kilusių iš akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, problematikai nagrinėti ir pasiūlymams pateikti. Šioje dalyje nagrinėjamos nuostolių skaičiavimo taisyklės, analizuojamas pardavėjo pareigos atskleisti informaciją ir pirkėjo pareigos patikrinti informaciją apie įsigyjamą įmonę santykis, nes nuo to, kuri pareiga bus laikoma viršesne, priklausys ar pirkėjas iš viso turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo. Taip pat nagrinėjama įmonės trūkumų instituto taikymo galimybė verslą perleidžiant akcijų pirkimo–pardavimo būdu, kadangi pripažinus, jog šis institutas gali būti taikomas, pirkėjo galimybės tam tikrais atvejais išvengti nuostolių būtų padidintos.

Darbo tyrimo metodai. Nagrinėjant šio darbo objektą, kompleksiskai naudojami analizės, lyginamasis, loginis, sisteminis ir ekonominis tyrimo metodai. Kadangi Lietuvoje šio darbo objektas menkai ištirtas, o teismų praktika besiformuojanti arba tam tikrais klausimais jos iš viso nėra, darbe dominuoja lyginamasis analizės metodas – pasitelkiama kitų šalių, ypač Anglijos, JAV ir Olandijos patirtis panašiose situacijose. Aiškinamasi, kokios problemos kyla ir kaip jos sprendžiamos užsienio valstybių praktikoje. Minėtos bendrosios teisės sistemos šalys pasirinktos kaip patvirtinimų ir garantijų instituto kilmės šalys manant, jog šių šalių doktrinos ir teismų praktikos analizė geriausiai atskleis jų esmę ir tikslus. Olandija pasirinkta, nes ji yra viena iš šalių, kurios nacionalinės teisės aspektai atsispindi mūsų Civiliniame kodekse, o tai lemia ir panašių problemų kilimą nagrinėjamais atvejais. Lyginamasis metodas taip pat pasireiškia ir pirmoje darbo dalyje lyginant verslo perleidimo sandorių rūšis. Loginis ir sisteminis metodai naudojami sąvokų, išvadų formulavimui, analizės – teisės normų, teismų praktikos ir teisinės mokslinės literatūros analizei. Ekonominis tyrimo metodas pasireiškia atskleidžiant įmonės vertinimo metodus nuostolių apskaičiavimo problematikos kontekste.

Darbo originalumas ir naujumas. Siekiant apsibrėžto darbo tikslo, pasirinktas originalus tyrimo objektas – nuostolių, kilusių iš akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, nustatymo ir išieškojimo problematika.

Minėto objekto kontekste taip pat nagrinėjami patvirtinimai ir garantijos, kaip sutarties šalių įsipareigojimų dalis. Atkreiptinas dėmesys, jog šie klausimai Lietuvos teisinėje mokslinėje literatūroje nėra plačiau tyrinėti. Užsienio teisės mokslininkai ir praktikai nagrinėja tam tikras su pasirinkta tema susijusias problemas, tačiau ir tokių darbų nėra daug. Manytina todėl, kad šioje srityje kylantys ginčai dažnai yra konfidencialūs, be to, nuostolių skaičiavimo kontekste reikalingas ne tik teisės, bet ir įmonės finansų išmanymas. Pažymėtina, kad per pastaruosius dvejus metus šia tema magistro darbų rašyta nebuvo.

Naudoti šaltiniai. Kadangi šio darbo tyrimo objektas Lietuvos teisinėje literatūroje nėra išsamiai nagrinėtas, darbe daugiausiai remiamasi specialiąja užsienio teisine literatūra anglų kalba, kuri nuostolių problematikos klausimais šiuo konkrečiu atveju taip pat nėra itin gausi. Reikšmingi šaltiniai temos atskleidimui buvo teisiniai straipsniai, kuriuose mokslininkai ir praktikai nagrinėja bei atskleidžia teorijoje ir praktikoje su tam tikrais darbo objekto aspektais kylančias problemas. Kadangi šio darbo tikslas įvertinti ne tik teorinius, bet ir praktinius apsibrėžto darbo objekto aspektus, tam tikrais klausimais svarbus šaltinis buvo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo bei lyginamų užsienio jurisdikcijų teismų praktika. Pažymėtina, jog teismų praktika tiek užsienyje, tiek Lietuvoje nėra gausi, nes, kaip jau buvo minėta, šiame kontekste kylantys ginčai dažniausiai sprendžiami pasitelkiant arbitražą ir daugumą tokių sprendimų nėra viešai prieinami.

1. VERSLO PERLEIDIMAS AKCIJŲ PIRKIMO–PARDAVIMO BŪDU

Akcijų pardavimas yra labiausiai paplitusi verslo perleidimo forma Lietuvoje². Dėl sandorio paprastumo ši sandorio rūšis yra kur kas dažniau naudojama nei kitos alternatyvos, t.y. įmonės pirkimas–pardavimas, turto pirkimas–pardavimas, prijungimas (reorganizavimas). Akcijų pirkimui–pardavimui artimiausia alternatyva pripažįstamas įmonės, kaip turtinio komplekso pirkimas–pardavimas, tačiau dėl šio sandorio sudėtingumo jie Lietuvoje sudaromi itin retai³, o užsienio valstybėse įmonės pirkimas–pardavimas dažnai svarstomas kaip sviri akcijų įsigijimo alternatyva⁴.

Šio darbo tikslas – analizuoti nuostolių nustatymo ir išieškojimo problemas, kylančias iš akcijų pirkimo–pardavimo sutarties, pažeidus joje nustatytus patvirtinimus ir garantijas, tačiau pradžioje tikslinga glaustai aptarti verslo perleidimo sampratą ir pagrindinius šio sandorio etapus. Taip pat svarbu išsiaiškinti akcijų pirkimo–pardavimo sutarties ypatumus palyginant ją su įmonės pirkimo–pardavimo sutartimi ir su įmonės turto pirkimo–pardavimo sutartimi, kai siekiama tokio paties ekonominio rezultato – verslo perleidimo.

1.1. Verslo perleidimo samprata

Verslo perleidimas (perdavimas) gali būti suprantamas įvairiai ir nevienareikšmiškai. Kiekvienas verslininkas ar teisininkas galėtų suteikti šiai sąvokai vis kitokią reikšmę⁵. Štai Europos Komisijos TRANSREGIO metodiniame vadove „Verslo pardavimas ir įsigijimas“ verslo perdavimas apibrėžiamas kaip verslo pardavimo/įsigijimo procesas, kurio metu vienas verslas jungiasi su kitu ar įsigyja kitą verslą. Sukonkretinus, verslo įsigijimas reiškia, kai įmonė ar fizinis asmuo perima kitą verslą⁶.

---

² KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 26.

³ MALIAUSKAITĖ, Aušra. Akcijų pirkimas–pardavimas ar įmonės pirkimas–pardavimas – ką rinktis? [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008-03-28]. Prieiga per internetą: <http://www.zebra.lt/verslas/bk_straipsniai.php?st=view&msg_id=1264>.

⁴ PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas-pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas [interaktyvus]. *Vadovas ir pasaulis*, 2006, nr. 3, [žiūrėta 2008-03-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.teisescentras.lt/forumas/viewtopic.php?p=6382&sid=a9252d49d8ff9132ad5d4109641849ef>>.

⁵ KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 25.

⁶ TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28], p. 2. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>.

Pažymėtina, kad Lietuvos teisės aktuose verslo perleidimo (perdavimo) sąvokos apibrėžimo nerasime. Ji minima Lietuvos Respublikos darbo kodekse⁷, kaip Europos Sąjungos (toliau – ES) direktyvų⁸ perkėlimo rezultatas, tačiau kituose teisės aktuose ji nėra vartojama. Darbo kodekso 22 str. 1 d. 6 p. minima verslo perleidimo, o 138 str. verslo perdavimo sąvoka jų plačiau neaiškinant ir neapibrėžiant. Šiuo aspektu galima pažymėti, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) byloje *UAB korporacija „Lietverslas“ v. Eimantas Grakauskas* pasisakė, jog sąvoka perleidimas yra apibendrinanti ir civilinėje teisėje reiškia nuosavybės teisės perdavimą kitam asmeniui, taip pat tai yra vienas iš būdų įgyvendinti savininkui savo disponavimo teisę tiek už atlyginimą, tiek ir neatlygintinai⁹. Atsižvelgiant į tokį LAT aiškinimą minėtos sąvokos šiame darbe bus laikomos sinonimais.

2002 m. Europos Komisijos pranešime dėl smulkių ir vidutinių įmonių perleidimo verslo perdavimas suprantamas kaip įmonės nuosavybės perdavimas kitam asmeniui ar įmonei, jeigu tai užtikrina tolesnį įmonės egzistavimą ir jos komercinę veiklą, o tokie atvejai, kai įmonė perkama tik dėl jos pastatų ar buvimo vietos ir jos veiklos tęstinumas neplanuojamas, nebus verslo perleidimas¹⁰. Taip pat ši sąvoka apibrėžiama ir 2006 m. Europos Komisijos pranešime dėl verslo perleidimo rinkų¹¹. Panašiai verslo perleidimas apibūdinamas ir pagal 2001 m. kovo 12 d. ES Tarybos direktyvos 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (toliau – Direktyva) 1 str. b punktą: „verslo (įmonės ar jų dalių) perdavimas yra tada, kai perduodama išlaikant ūkio subjekto tapatybę, t.y. išlaikomas organizuotas išteklių sujungimas, kurio tikslas yra ūkinė veikla, nepriklausomai nuo to, ar ta veikla yra pagrindinė ar pagalbinė“¹². Nors minėtos Direktyvos pagrindinis tikslas yra egzistuojančio ūkio subjekto darbo santykių tęstinumo užtikrinimas, o ne verslo perleidimo sąvokos apibrėžimas, tačiau nesant konkretaus šios

---

⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.

⁸ Konkrečiai susijusi direktyva – 2001 m. kovo 12 d. Europos Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (OL, 2001 L 82, p. 16).

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 17 d. nutartis c. b. *UAB korporacija „Lietverslas“ v. Eimantas Grakauskas*, Nr. 3K-3-113/2003, kat. 15.2.1.1; 15.2.2.8; 21.2.2.1; 21.6; 22.1; 41; 94.1; 103.

¹⁰ European Commission. Final Report of the Expert Group on the Transfer of Small and Medium-sized Enterprises [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008-03-26], p. 10. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/transfer_business/transfer_com_02/final_report_en.pdf>.

¹¹ European Commission. Markets for Business Transfers: Final Report of the Expert Group [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-25], p. 8. Prieiga per internetą: <http://www.nutek.se/content/1/c4/09/25/Markets_business_transfers.pdf>.

¹² 2001 m. kovo 12 d. Europos Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (OL, 2001 L 82, p. 16).

sąvokos apibrėžimo įtvirtinimo kituose teisės aktuose, tai yra pakankamai svarus šaltinis, padedantis nustatyti, kaip turėtų būti suprantamas verslo perleidimas.

Pažymėtina, jog tais atvejais, kai kalbama apie verslo perleidimą parduodant akcijas, toks perleidimas galėtų būti laikomas įvykusi tada, kai perleidžiama ne mažiau kaip 51 procentas akcijų arba kai įsigijamas kontrolinis akcijų paketas¹³, kuris kiekvienoje šalyje gali būti skirtingas. Pavyzdžiui, Vokietijoje teisės doktrinos yra nustatyta 75 procentų dalies įsigijimo riba, lemianti akcijų pirkimo prilyginimą įmonės pirkimui. Lietuvoje nei teisės doktrina, nei teismų praktika kol kas panašios taisyklės nėra nustačiusi. Atsižvelgiant į tai, jog Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas¹⁴ nustato dviejų trečdalių (kvalifikuotą) balsų daugumą, kurią turint galima priimti visus svarbiausius su bendrovės valdymu susijusius sprendimus, manytina, kad parduotų akcijų skaičius, suteikiantis dviejų trečdalių ar didesnę balsavimo teisę, atsižvelgiant į pasekmes turėtų būti traktuojamas kaip verslo perleidimas¹⁵.

Taigi verslo perleidimą galima apibrėžti kaip ūkio subjekto ar jo kontrolinio akcijų paketo perdavimą nuosavybės teise kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui su sąlyga, kad to ūkio subjekto ūkinė veikla bus ir toliau tęsiama. „Nustatant, įvyko verslo perleidimas ar ne, lemiamas veiklos tęstinumo kriterijus yra tai, ar nagrinėjamas subjektas išlaiko savo tapatybę, o tai matyti, *inter alia*, iš to, kad jo veikla iš tikrųjų yra tęsiama arba atnaujinama“¹⁶.

1.2. Verslo perleidimo etapai

Verslo įsigijimas ar pardavimas nėra vienos dienos rezultatas, tai gali užtrukti priklausomai nuo siekiamų tikslų, įmonės dydžio, veiklos srities, šalių derybinių pozicijų, komandos pasiruošimo bei daugelio kitų tiek teisinių, tiek organizacinių veiksnių. Dėl minėtų priežasčių šį procesą laike sunku apibrėžti, tačiau paprastai tai gali užtrukti nuo pusės iki kelerių metų¹⁷.

---

¹³ European Commission. Final Report of the Expert Group on the Transfer of Small and Medium-sized Enterprises [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008-03-26], p. 10. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/transfer_business/transfer_com_02/final_report_en.pdf>.

¹⁴ Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 64 – 1914.

¹⁵ KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 27.

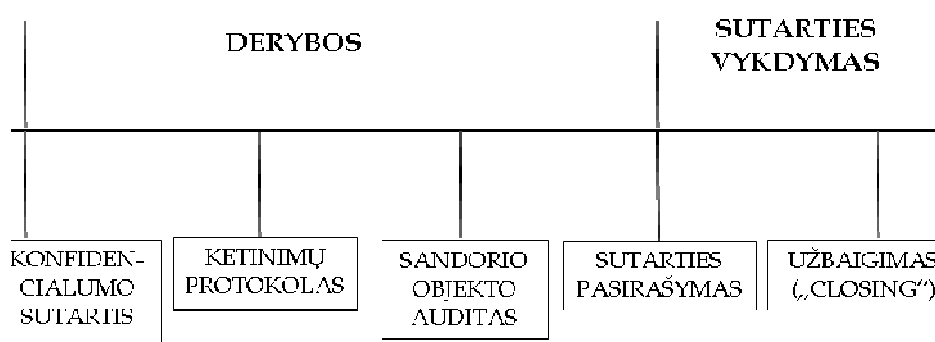
¹⁶ Europos Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 15 d. sprendimas sujungtose bylose C-232/04 ir C-233/04, *Nurten Güney-Görres & Gul Demir* (2005), ECR I-11237, par. 31.

¹⁷ TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28], p. 25. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/Files/ForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>.

Klasikiniai verslo perleidimo sandorio sudarymo etapai nurodyti schemoje, pateiktoje žemiau, tačiau priklausomai nuo šalių valios, įsigyjamo verslo, teisinio sandorio mechanizmo pasirinkimo ir pan., kiekvieno sandorio sudarymo schema gali skirtis, atsižvelgiant į konkrečius šalių poreikius ir (ar) galimybes.

Verslo perleidimo sandorio sudarymą galima suskirstyti į tris pagrindinius etapus:

- 1) Ikisutartinių santykių etapas;
- 2) Sutarties sudarymas; ir
- 3) Sutarties vykdymo etapas.

Klasikinė verslo perleidimo sandorio sudarymo schema¹⁸.

1.2.1. Ikisutartinių santykių etapas

Atkreiptinas dėmesys, jog dar prieš ikisutartinių santykių etapą tiek pirkėjas, tiek pardavėjas paprastai atlieka tam tikrus neteisinius veiksmus. Jie apima strategijos formavimą, komandos surinkimą (kurią paprastai sudaro auditoriai, teisininkai, finansų patarėjai ir kt.), kontaktų užmezgimą, rinkos ištyrimą, preliminarų įmonės vertinimą ir pan. Atlikus minėtus veiksmus, nusprendžiama ar pradėti derybas dėl verslo perleidimo ar šiame pirminiame etape paaiškėjus, kad esama situacija vienos iš šalių netenkina, derybų nepradėti.

Jei atlikus pirminius neteisinius veiksmus nusprendžiama pradėti derybas, prasideda ikisutartinių santykių etapas. Šiame etape vyksta intensyvus šalių bendradarbiavimas,

¹⁸ KLUMBYTĖ, Skirmantė. Akcijų ir turto (verslo) įsigijimo praktika ir reguliavimas Lietuvoje [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/MA%20sandoriai%20LR%20ypatumai.PPT>>.

kurio metu šalys rengiasi būsimam sandorio pasirašymui¹⁹. Nuo šalių elgesio šiame etape dažniausiai ir priklausys, ar sandoris bus pasirašytas, ar derybos bus nutrauktos nepasiekus galutinio rezultato – verslo perleidimo. Dažnai norint pritraukti pirkėją reikia atskleisti kuo daugiau informacijos apie įmonę ir sudaryti kuo geresnį vaizdą apie ją, todėl gali prireikti atskleisti ir konfidencialią informaciją. Konfidenciali informacija yra tokia informacija, kuri yra vertinga dėl to, kad jos nežino kiti (CK 1.116 str. 1 d.). Dažnai tai finansinė, techninė informacija, *know-how*, informacija apie klientus ir pan. Todėl verslo pardavėjui norint apsisaugoti nuo tokios informacijos nutekėjimo (turint omenyje, kad derybos gali vykti ir tarp konkurentų) deryboms nutrūkus ir nepasiekus galutinio rezultato, rekomenduojama sudaryti konfidencialumo sutartį. Nors Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas²⁰ (toliau – CK) nustato konfidencialumo pareigą, esant ikisutartiniams santykiams (CK 6.164 str.), tačiau nesant rašytinės sutarties gali kilti problemų įrodant, kokia informacija laikytina konfidencialia, kas laikoma konfidencialumo pareigos pažeidimu ir pan. Be to, konfidencialumo pareigos pažeidimas dažniausiai bus susijęs su netiesioginiais nuostoliais, t.y. bendrovės konkurencingumo rinkoje sumažėjimas, žala bendrovės įvaizdžiui, negautas pelnas ir kt. Tokiu atveju įrodyti, kad bendrovė patyrė konkretaus dydžio nuostolius, gali būti pakankamai sudėtinga. CK 6.164 str. 2 dalis nurodo, jog minimalūs nuostoliai tokiu atveju būtų tokio dydžio, kokia yra gauta nauda, išreikšta pinigais. Tačiau, nustatyti gautą naudą ir ją išreikšti pinigais, minėtu atveju būtų gana sunku. Todėl, siekiant išvengti minėtų situacijų, patartina raštu sudaryti konfidencialumo sutartį, joje apibrėžti, ką šalys laikys konfidencialia informacija ir konfidencialumo pareigos pažeidimu, nustatyti terminą, kiek laiko tokia informacija negali būti atskleista, ir už konfidencialumo pareigos pažeidimą nustatyti konkrečias pinigines baudas²¹. Pažymėtina, kad konfidencialumo pareiga saisto tiek pirkėją, tiek ir pardavėją.

Po konfidencialumo sutarties sudarymo šalys toliau derasi atskleisdamos viena kitai reikšmingą informaciją. Pats derybų procesas nėra įstatymiškai reglamentuotas ir jo eiga paprastai priklauso nuo šalių pozicijų ir sandorio specifikos. Praktikoje galima išskirti tam

---

¹⁹ Pažymėtina, kad iki derybų etapo gali būti skelbiamas aukcionas, kurio metu potencialūs verslo pirkimu suinteresuoti pirkėjai varžosi tarpusavyje. Aukcioną paprastai organizuoja pardavėjas tam pasitelkdamas advokatų kontorą, banką ar kitą finansinę įstaigą, kurie parengia informacinį prospektą (angl. – *Information Memorandum, Offering Memorandum*) apie įmonę ir užsiima potencialų pirkėjų atranka. Šiuo etapu potencialūs pirkėjai siūlo savo kainą, gali atlikti įmonės teisinius patikrinimus (kiek leidžia pardavėjas), kol galų gale išsirenkamas vienas konkretus pirkėjas ir su juo pradedamos derybos.

²⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74 – 2262.

²¹ ŠČUKAS, Laurynas. Konfidencialumo sutartys: praktiniai aspektai [interaktyvus]. *Juristas*, 2004, nr. 10 [žiūrėta 2008-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=period&leidid=3&metai=2004&num=10>>.

tikrus nusistovėjusius derybų eigos požymius, t.y. gali būti sudaromi ketinimų protokolai, preliminarioji sutartis ar apsieikiama kitais ikisutartiniais dokumentais. Minėtuose ikisutartinuose dokumentuose paprastai aptariama būsimo sandorio kaina, dalykas, patvirtinimai ir garantijos, sandorio pasirašymo vieta bei data ir pan. Pažymėtina, kad šalys yra laisvos derėtis ir laisvos derybas nutraukti, jei nepasiekiami abi šalis tenkinantys rezultatai, tačiau derybų nutraukimas yra ribojamas šalių pareigos elgtis sąžiningai, t.y. jos negali be pagrindo vilkinti derybų, derėtis be tikslo sudaryti sutartį, naudoti prievartą ar apgaulę bei vykdyti kitokius nesąžiningus veiksmus, nes tokiu atveju nesąžininga šalis privalės atlyginti kitos pusės patirtus nuostolius (CK 6.163 str. 3 d.).

Derantis dėl kainos labai svarbu prieš tai atlikti įmonės veiklos patikrinimą (angl. – *due diligence*), nes tokiu būdu pirkėjas geriausiai gali įvertinti galimas verslo įsigijimo rizikas, įmonės finansinę, teisinę ir mokestinę būklę. Pažymėtina, kad tikroji įmonės vertė ir pardavėjo siūloma sandorio kaina dažnai nesutampa, nes paprastai pirkėjas ir pardavėjas turi savo supratimą apie konkretaus verslo vertę. Taigi toks rizikų įvertinimas padeda nustatyti įmonės vertę ir derėtis dėl preliminarios kainos, kuri paprastai yra esminis sandorio elementas²². *Due diligence* į lietuvių kalbą verčiamas įvairiai, pvz., bendrovės veiklos tyrimas, auditas, patikrinimas, įsigijimo rizikos įvertinimas ir kt., tačiau tiek verslininkų, tiek finansų patarėjų ar teisininkų kalboje dažnai vartojamas originalo kalba. Šiandien *due diligence* yra tapęs neatskiriama verslo įsigijimo proceso dalimi ir atliekamas paprastai po preliminaraus šalių susitarimo, kai verslo perleidimą šalys laiko įmanomu, bet dar prieš pasirašant galutinę sutartį²³. Iš įmonės veiklos patikrinimo dalių labai svarbus yra teisinis patikrinimas (angl. – *legal due diligence*), kuris apibrėžiamas kaip procesas, kurio metu renkama, tikrinama ir vertinama informacija apie tam tikrą bendrovę ar jos verslą, siekiant nustatyti tikrąją bendrovės padėtį ir minimalizuoti teisinę riziką, susijusias su pirkimo pardavimo sutarties sudarymu²⁴. Tokio patikrinimo metu gali paaiškėti, jog sandorio apskritai neįmanoma sudaryti, t.y. pardavėjas neturi teisės perleisti verslo, turtas yra įkeistas ir pan.

Pažymėtina, kad analizuojant CK 6.328 str. ir CK 6.337 str. nėra visiškai aišku, ar pirkėjas privalo ar tik turi teisę patikrinti planuojamą įsigyti daiktą, tačiau atsižvelgiant į tai, jog praktikoje įmonę dažniausiai įsigyja juridiniai, o ne fiziniai asmenys, kurių

²² TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28], p. 25. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>.

²³ KANCEREVIČIUS, Gitanas. *Finansai ir investicijos*. 2-asis leidimas. Kaunas: Smaltijos leidykla, 2006, p. 223.

²⁴ KLUMBYTĖ, Skirmantė. Akcijų ir turto (verslo) įsigijimo praktika ir reguliavimas Lietuvoje [interaktyvus]. [žiūrėta 2008-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/MA%20sandoriai%20LR%20ypatumai.PPT>>.

valdymo organai yra įpareigoti veikti sąžiningai, protingai bei būti lojalūs (CK 2.87 str. 1, 2 d.) todėl, po išsigijimo paaiškėjus tam tikriems įmonės trūkumams ar jai bankrutavus, būtų pagrindas kilti valdymo organų atsakomybei, nes nebuvo atliktas visapusiškas įmonės veiklos tyrimas²⁵. Atkreiptinas dėmesys, jog akcijų pirkimo–pardavimo atveju, pirkėjas, ypač tais atvejais, kai jis yra verslininkas, taip pat turi padidintą rūpestingumo pareigą²⁶, kurios nevykdydamas jis rizikuoja, kad kilus ginčui, jo teisės nebus tinkamai apgintos, nes jis elgėsi neapdairiai. Plačiau apie pirkėjo pareigą domėtis ir patikrinti įsigyjamo verslo būklę bus kalbama 3.2.2. šio darbo skyriuje.

1.2.2. Sutarties sudarymo ir sutarties vykdymo etapai

Kai susitariama dėl visų esminių sąlygų, derybų etapas baigiasi ir pasirašoma galutinė sutartis. Tačiau dažnai tai dar nėra teisinių santykių tarp pirkėjo ir pardavėjo pabaiga, nes ne visada pasirašius sutartį verslas iš karto perleidžiamas. Tokią situaciją lemia tai, kad sutartyse paprastai yra numatomos išankstinės sąlygos (angl. – *condition precedent*), kurios turi būti įvykdytos iki įmonės perdavimo momento, pvz., turi būti gautas Konkurencijos tarybos leidimas vykdyti koncentraciją, reikalinga gauti tam tikras licencijas, reikia nustatyti, ar neįvyko esminis neigiamas pokytis, dėl kurio šalis gali atsisakyti sudaryti sutartį ir pan. Laikotarpiu iki sandorio užbaigimo (angl. – *closing*) pardavėjas paprastai vis dar išlieka įmonės ar jos akcijų savininku, todėl pirkėjas sutartyje gali jam nustatyti tam tikrus reikalavimus, kad įmonės būklė nepakistų ir situacija išliktų tokia pati kaip ir derybų metu. Šiuo laikotarpiu taip pat gali būti derinama galutinė pirkimo kaina, pvz., jei paaiškėjo tam tikra nauja informacija ir dėl jos pardavėjo patvirtinimai ir garantijos tapo klaidingi, be to patvirtinimai ir garantijos gali būti tikslinami ir pritaikomi esamai situacijai.

Pardavėjui perdavus verslą, o pirkėjui sumokėjus kainą, sandoris laikomas įvykusių ir teisiniai santykiai tarp pirkėjo ir pardavėjo baigiasi, nebent vėliau paaiškėja, kad verslas perduotas su trūkumais ar pardavėjo patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi (apie tai bus kalbama 3 šio darbo dalyje).

---

²⁵ Bird&Bird. M&A Peculiarities in the Netherlands [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <http://www.birdandbird.com/english/publications/articles/M_and_A_peculiarities_Netherlands.cfm?RenderForPrint=1>.

²⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 14 d. nutartis c. b. UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brenčius, Nr. 2A-200/2005, kat. 1.4. ir 22.3.2.

1.3. Verslo perleidimo objektas

Nusprendus perleisti verslą, reikia nuspręsti, koku būdu tai bus daroma, t.y. reikia apibrėžti sandorio objektą – kas bus parduodama: įmonės akcijos ar turtas. Pasirinkimas gali priklausyti nuo daugelio aplinkybių, tai ir šalių interesai, sandorio sudėtingumas, derybinė patirtis, siekiami tikslai ir pan. Apsibrėžus sandorio objektą, galimos sandorių rūšys bus šios:

- 1) Akcijų pirkimo–pardavimo sutartis;
- 2) Įmonės turto pirkimo–pardavimo sutartis; ir
- 3) Įmonės, kaip turtinio komplekso, pirkimo–pardavimo sutartis.

1.4. Akcijų pirkimo–pardavimo sutarties ypatumai

Akcijų pirkimo–pardavimo sutarties objektas yra bendrovės akcijos, t.y. nuosavybės vertybiniai popieriai, kurie patvirtina jų turėtojo teisę dalyvauti valdant bendrovę, suteikia teisę gauti dalį pelno bei kitas turtines ir neturtines teises, numatytas įstatymo²⁷. Iš kitos pusės, akcijos yra dalys, į kurias padalintas įmonės įstatinis kapitalas²⁸ arba kitaip tariant, jos atspindi akcininko nuosavybės dalį bendrovėje.

Bendriausia prasme akcijos yra dokumentas, suteikiantis akcininkui teisę daryti įtaką bendrovės veiklai. Egzistuoja teisės į akcijas ir teisės iš akcijų²⁹. Nuosavybės teisė į akcijas įgyjama iš esmės kaip ir į visus daiktus, atsižvelgiant į konkretų įstatyminį reguliavimą. Teisių iš akcijų apimtis nustatoma teisės aktais, atsižvelgiant į akcijos rūšį ir turimų akcijų skaičių. Akcininko teisės tiesiogiai priklauso nuo turimų akcijų skaičiaus, nes jis savo valią išreiškia visuotiniame akcininkų susirinkime, todėl natūralu, kad turėdamas didesnę akcijų skaičių akcininkas galės daryti didesnę ar netgi lemiamą įtaką bendrovės valdymui ir veiklai.

Įprasta manyti, kad akcijų pirkimo–pardavimo atveju keičiasi bendrovės akcijų savininkai – akcininkai, o ne pačios bendrovės, kaip turtinio komplekso savininkai. Tačiau reikia pažymėti, kad tas, kuris turi teisę priimti galutinius sprendimus akcininkų susirinkime, realiai valdo bendrovę, nes akcininkų susirinkimas turi esmines teises, kurios lemia įmonės valdymą, pavyzdžiui, valdybos, stebėtojų tarybos perrinkimas ir pan. Tuo tarpu smulkieji akcininkai neturi galimybės daryti įtakos bendrovės valdymui ir jų balsas

²⁷ Žr. CK 1.102 str., CK 1.101 str. 7 d., Akcinių bendrovių įstatymo 40 str.

²⁸ Akcinių bendrovių įstatymo 2 str.

²⁹ KIRŠIENĖ, Julija. Akcininko nuosavybės teisės įgyvendinimo problemos. *Jurisprudencija*, 2002, t. 28 (20), p. 87, 89.

dažnai būna tik formalus. Tai tampa ypač akivaizdu, kai pasikeičia bendrovės kontrolinio akcijų paketo savininkas³⁰. Todėl galima daryti išvadą, kad perkant tikrai keletą akcijų pirkėjo nuosavybės teisės objektu tampa akcijos, o kai perkamas kontrolinis akcijų paketas, jo pirkėjas gali būti prilyginamas bendrovės savininkui³¹, jei tokiu sandoriu siekiama įsigyti ne tik įmonės akcijas, bet ir pačią įmonę kaip verslą. Tokiu atveju bus laikoma, kad nors ir netiesiogiai, bet buvo įsigytas verslas ir bendrovė pereina su visu turtu, darbuotojais, sutartimis, įsipareigojimais, licencijomis, leidimais ir pan.³² Pažymėtina, kad bendrovė pereina su visais savo įsipareigojimais – tiek pirkėjui žinomais, tiek ir nežinomais, kas dažnai literatūroje apibūdinama kaip „Katės maiše“ įsigijimas.

Kaip minėta aukščiau (taip pat žr. ir 1.1. šio darbo skyrių), ne kiekvienas akcijų pardavimas bus laikomas verslo perleidimu. Tarkime, kelių įmonės akcijų įsigijimas akivaizdžiai nereikš verslo įsigijimo, bet gali būti atveju, kai ir visų įmonės akcijų įsigijimas nereikš verslo įsigijimo, pvz., kai neketinama tęsti ankstesnės veiklos, o nusipirkus įmonę siekiama pradėti naują verslą.

Akcijų pirkimo–pardavimo sutarties forma, nepriklausomai nuo perkamų akcijų skaičiaus, visada bus paprasta rašytinė. Ji sudaroma atsižvelgiant į bendras pirkimo–pardavimo sutarčių nuostatas, Akcinių bendrovių įstatymo 46 str. ir 47 str.³³ ir kitų teisės aktų nuostatas.

1.5. Akcijų pirkimas–pardavimas v. Turto pirkimas–pardavimas arba paprastumas v. saugumas

Sandorio objektas. Kaip nurodyta aukščiau, pasirinkus pirkti ne akcijas, o bendrovės turtą atitinkamai gali būti sudaroma arba turto pirkimo–pardavimo, arba įmonės pirkimo–pardavimo sutartis. Pirmu atveju sutarties objektas bus įmonės turtas bei teisės ir pareigos pagal atskiras sutartis, antru atveju taip pat bus turto bei teisių ir pareigų pirkimas–pardavimas, tačiau CK numato galimybę parduoti ne įmonę sudarantį turtą ir teises kaip atskirus objektus pagal atskiras sutartis, bet visą įmonę kaip turtinį kompleksą³⁴

---

³⁰ *Ibid.*, p. 87, 91.

³¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme savininku yra laikomas asmuo turintis daugiau kaip 10 procentų balsavimo teisę suteikiančių akcijų. Tačiau, tarkime, 11 procentų balsavimo teisę suteikiančių akcijų perleidimas nebūtų pakankamas laikyti verslo perleidimu, nes tokio kiekio balsų turėjimas neįgalina daryti lemiamos įtakos įmonės valdymui ir veiklai.

³² THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 1.

³³ Valstybės žinios, 2000, Nr. 64 – 1914.

³⁴ Pažymėtina, kad iki naujojo CK įsigaliojimo tokios galimybės nebuvo, tai sąlyginai naujas institutas įsigaliojęs su dabartiniu kodeksu.

(CK 6.402 str.). Turto ir teisių pirkimas turi privalumą prieš įmonės kaip turtinio komplekso pirkimą, nes perkant turtą ir perimant prievoles galima greičiau pasiekti tą patį rezultatą. Dėl įmonės apibrėžimo abstraktumo³⁵ nėra iki galo aišku, ar parduodant dalį bendrovės turto ir su juo susijusias teises ir pareigas būtina sudaryti įmonės pirkimo–pardavimo sutartį ar ne. Į tai geriausiai, ko gero, gali atsakyti tik teismų praktika. Turto pirkimo–pardavimo sandoris daug paprastesnis ir greitesnis, todėl dažnai pasirenkamas ir norint perleisti visą turtinį kompleksą³⁶.

Sandorio apimtis. Atskirai įmonės turto pirkimo–pardavimo sutartis Lietuvoje nereglamentuojama. Šiuo atveju sudaromos atskiros sutartys dėl įmonės turto, teisių, reikalavimų perleidimo ar skolų perkėlimo ir pan. Kiekviena iš sutarčių turi atitikti jai keliamus reikalavimus, t.y. atsižvelgiant į konkretų įstatyminių reguliavimą turi būti patvirtinta notariškai ar atitikti kitas įstatymų nuostatas. Bendriausia prasme galima sakyti, kad sudaromas sutarčių komplektas, kurio pagrindu įgyjamos nuosavybės teisės į konkrečius civilinių santykių objektus. Pažymėtina, kad šiuo atveju pereina tik sutartyse nurodytas turtas bei teisės ir pareigos.

Įmonės, kaip turinio komplekso pirkimo atveju, nuosavybės teise pirkėjui pereina visa įmonė, kaip turtinis kompleksas, taip pat teisės į firmos vardą, prekių ženklą ar kitus pardavėją, jo prekes ar paslaugas identifikuojančius žymenis, teisės pagal licencines sutartis ir kt. (CK 6.402 str.).

Rizika. Jei perkant akcijas nėra aišku, ką pirkėjas gali gauti, tai turto ar įmonės pirkimo–pardavimo atveju pirkėjas yra tikras dėl sutarties pagrindu perimamų teisių ir pareigų apimties, nes šiais būdais perleidžiant įmonę reikia įvardyti turtinį kompleksą ar turtą sudarančius elementus, o pirkėjui tenka tik naujai paaiškėjusių įsipareigojimų atsiradimo rizika³⁷.

Taigi įmonės pirkimo–pardavimo ir turto pirkimo–pardavimo sutarčių privalumas tas, kad yra tiksliai apibrėžiama, kas parduodama ir dėl to nekyla netikėto įsigijimo pavojus, kas atsitinka akcijų pirkimo–pardavimo atveju, kai iš esmės susidaro *caveat emptor* (tesisaugo pirkėjas, t.y. pardavėjas neatsako už pirkinio kokybę) padėtis³⁸. Akcijų pirkimo–pardavimo atveju galima nustatyti netikėto įsigijimo rizikos sumažinimo būdus,

³⁵ Žr. PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas-pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas. *Juristas*, 2005, nr. 11, p. 29 ir KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 25 – 26.

³⁶ PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas–pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas. *Juristas*, 2005, nr. 11, p. 29, 35 – 36.

³⁷ KLUMBYTĖ, Skirmantė. Akcijų ir turto (verslo) įsigijimo praktika ir reguliavimas Lietuvoje [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/MA%20sandoriai%20LR%20ypatumai.PPT>>.

³⁸ PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas–pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas. *Juristas*, 2005, nr. 11, p. 29, 34.

tačiau manoma³⁹, jog įmonės ar turto pirkimas–pardavimas vis tiek labiau užtikrina pirkėjo interesus, nes tokiu atveju besąlygiškai taikomos daiktų trūkumų institutą reglamentuojančios teisės normos ir įmonės trūkumų institutas (CK 6.408 str.).

Mokesčiai. Renkantis tarp akcijų ir įmonės pirkimo–pardavimo didelę reikšmę dažnai turi mokesčių planavimas. Šiuo atveju dauguma pirkėjų yra suinteresuoti įmonės pirkimu, o dauguma pardavėjų akcijų pardavimu, todėl derybų metu verslo perleidimo būdo pasirinkimas dažnai gali reikšti konfliktą tarp pirkėjo ir pardavėjo⁴⁰. Akcininkui esant tiek juridiniam, tiek fiziniam asmeniui tam tikrais atvejais jo pajamos, gautos už parduotas akcijas, nėra apmokestinamos pelno ar gyventojų pajamų mokesčiu⁴¹. Akcijų pirkimas–pardavimas taip pat nėra ir pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) objektas. Turto, išskyrus įstatymuose numatytas išimtis, bei teisių ir pareigų pagal sutartis perleidimas apmokestinamas PVM, kaip ir nuo įmonės pirkimo–pardavimo sutartimi perleidžiamo turto⁴².

Sandorio forma. Turto pirkimo–pardavimo atveju notarinė forma taikoma susitarimams dėl nekilnojamojo turto perleidimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais. Įmonės pirkimo–pardavimo atveju, tokia sutartis privalo būti notarinės formos, kitaip bus laikoma negaliojančia (CK 6.403 str.). Be to, būtini yra šie priedai prie sutarties (CK 6.404 str.):

- 1) įmonės turto inventorizavimo aktas;
- 2) įmonės balansas;
- 3) auditoriaus išvada apie įmonės turto sudėtį ir jo kainą;
- 4) įmonės skolų (prievolių) sąrašas.

Kreditorių apsauga. Parduodant įmonę kaip turtinį kompleksą taikomas gana sudėtingas kreditorių teisių apsaugos mechanizmas, numatytas CK 6.405 str., o akcijų pardavimo atveju kreditorių teisės nėra apsaugotos teisės aktais. Jei pirkėjas tinkamai įvykdo visas CK 6.405 str. nustatytas pareigas, įmonės kreditoriai netenka teisės jam ar parduotos įmonės turtui reikšti jokių reikalavimų, tačiau išsaugo teisę tokius reikalavimus reikšti pardavėjui, todėl šis būdas yra palankesnis pirkėjui.

³⁹ KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 27.

⁴⁰ PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas–pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas. *Juristas*, 2005, nr. 11, p. 29, 33.

⁴¹ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) 17 str., 22 str. ir 23 str. Valstybės žinios, 2002, Nr. 73 – 3085; Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) 12 str. Valstybės žinios, 2001, Nr. 110 – 3992.

⁴² PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas–pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas. *Juristas*, 2005, nr. 11, p. 29, 33.

Iš pirmo žvilgsnio galima būtų teigti, kad visi pardavėjai nori sudaryti akcijų pirkimo–pardavimo sutartis, o visi pirkėjai – turto ar įmonės pirkimo–pardavimo sutartis. Praktikoje pirkėjai norėdami išvengti įmonės skolų ar kitų nepageidaujamų įsipareigojimų nori pirkti tik tam tikrą įmonės turtą ir su juo susietas teises. Tačiau yra atvejų kai turto pardavimas gali būti palankus ir pardavėjui, pvz., kai jis nenori perduoti visos įmonės ir likusią turto dalį panaudoti savo reikmėms.

Apibendrinant pažymėtina, kad tiek perleidus įmonę kaip turtinį kompleksą ar jos turtą ir teises bei pareigas pagal atskiras sutartis, tiek jos akcijas – ekonominis rezultatas gali būti toks pats. Todėl verslo subjektai renkasi paprastesnį, greitesnį ir teisės aktais mažiau ribojamą akcijų perleidimą. Tačiau šio būdo pasirinkimas nebūtinai reikš geriausio varianto pasirinkimą, atsižvelgiant į tai, jog šiuo atveju nėra užtikrinamos kreditorių ir pirkėjo teisės. Todėl kreditoriams ir pirkėjui saugiau, kai perduodama įmonė, o ne akcijos, nes įmonės pardavimas turi būti viešai atskleistas bei pardavus įmonę su trūkumais visada bus taikomas įmonės trūkumų institutas ir daiktinės teisės normos⁴³. Vis dėl to kaip atsvarą turto ar įmonės pirkimo–pardavimo būdų suteikiamam saugumui reikia pasakyti, kad ir akcijų pardavimas gali būti saugus, gerai parengus tokią sutartį, o ypač tinkamai suformulavus patvirtinimus ir garantijas, bei įtraukus kitus pirkėjo teisių apsaugos mechanizmus.

---

⁴³ KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 30.

2. PATVIRTINIMAI IR GARANTIJOS

Aptarus verslo pirkimo–pardavimo ypatumus, matyti, kad verslo perleidimas akcijų pirkimo–pardavimo būdu yra paprastesnis, tačiau mažiau palankus pirkėjui. Galima teigti, kad pirkėjas pirkdamas verslą akcijų pirkimo–pardavimo būdu galėtų išvengti problemų prašydamas iš pardavėjo aiškių ir detalių patvirtinimų ir garantijų, nes jas tinkamai suformulavus galima pasiekti, kad už nežinomas rizikas būtų atsakingas pardavėjas⁴⁴.

Patvirtinimai⁴⁵ ir garantijos yra sutarčių teisės institutas. Ši sutarties nuostatų grupė yra klasikinė anglų – amerikiečių sutarčių struktūrinė dalis⁴⁶. Patvirtinimai ir garantijos įvairiose teisinėse sistemose traktuojami skirtingai: arba jie sudaro vieną visumą, arba pripažįstami atskirais teisiniais instrumentais.

Patvirtinimai ir garantijos vartojami įvairių rūšių sutartyse tiek pirkimo–pardavimo, tiek nuomos, finansavimo bei kitose sutartyse. Šis institutas yra neatsiejama akcijų pirkimo–pardavimo sutarčių dalis, ypač, kai tokia sutartimi siekiama perleisti verslą, nes patvirtinimai ir garantijos, jei tinkamai suformuluoti, yra vienas iš labiausiai pirkėjo teises galinčių apsaugoti mechanizmų. Pavyzdžiui, kontrolinio akcijų paketo pirkimo–pardavimo sutartyje pardavėjas pirkėjui gali patvirtinti tokius faktus:

- 1) jis yra tinkamai organizuotas ir teisėtai veikiantis, geros būklės juridinis asmuo;
- 2) yra veiksnus sudaryti sutartį ir yra gavęs visus įgaliojimus;
- 3) sudaroma sutartis yra visiškai galiojanti ir jam privaloma;
- 4) jo pateikta finansinė atskaitomybė atitinka tikrovę;
- 5) įmonė, kurios akcijos parduodamos, yra geros būklės;
- 6) jo turtas apdraustas;
- 7) jis turi visas ir neapsunkintas nuosavybės teises į savo turtą;
- 8) laikėsi visų sutarčių;
- 9) neturi skolų;
- 10) mokėjo visus mokesčius;
- 11) jo turtas neįkeistas;
- 12) jis nėra jokių teisminių bylų šalis ir pan.⁴⁷

⁴⁴ ADAMONIS, Kęstutis. Pavojus slepiasi po nekaltomis garantijomis. *Verslo žinios*, 2006 rugsėjis.

⁴⁵ „Representations“ į lietuvių kalbą verčiami ir kaip pareiškimai, tačiau šiame darbe pasirinkta patvirtinimų sąvoka.

⁴⁶ DOMINAS, Gediminas. Tarptautinė bankų terminuotos paskolos sutartis ir jos implementavimas Lietuvoje. *Teisė*, 1999, nr. 33.

⁴⁷ American Bar Association Committee on Negotiated Acquisitions. *Model Stock Purchase agreement with Commentary*. ABA, 1995, p. 46 – 139.

Jei minėti patvirtinimai ir garantijos neatitinka tikrovės pirkėjas, atsižvelgiant į konkrečias faktines aplinkybes, turės teisę reikalauti atlyginti patirtus nuostolius, nutraukti sutartį ar pakeisti jos sąlygas.

Patvirtinimai ir garantijos sudėtingose sutartyse gali būti labai didelės apimties, tuo tarpu paprastose jie dažnai būna trumpi ir lakoniški, o kai kuriose sutartyse jų iš viso gali nebūti. Visa tai priklausys nuo sutarties sudėtingumo, šalių valios ir jų noro apsisaugoti paaiškėjus, kad viena iš šalių veikė nesąžiningai. Šioje darbo dalyje bus analizuojamas patvirtinimų ir garantijų institutas daugiausiai pasitelkiant Anglijos, kaip jų kilmės valstybės, doktriną ir teismų praktiką.

2.1. Patvirtinimų ir garantijų ištakos

Patvirtinimų ir garantijų ištakos – ikisutartiniai santykiai⁴⁸. Šis institutas atsirado bendrosios teisės sistemoje ir, kaip minėta aukščiau, yra įprasta anglų – amerikiečių sutarčių struktūrinė dalis.

Istoriškai anglų – amerikiečių teisė skyrė patvirtinimus (angl. – *representations*) ir garantijas (angl. – *warranties*) į dvi atskiras kategorijas. Patvirtinimai yra apibūdinami kaip ikisutartiniai teiginiai apie buvusius ar esamus faktus, o garantijos – pažadai, kad esami ar būsiami faktai yra arba įvyks⁴⁹. Aiškiai atskirti šias dvi kategorijas šiandieninėje sutarčių teisėje nėra paprasta. Dažnai patvirtinimai ir garantijos sutartyse surašomi viename skyriuje pavadinimu „Patvirtinimai ir garantijos“ ir yra tarpusavyje persipynę. Vieni autoriai mano, kad toks atskyrimas neturi prasmės⁵⁰ ir patvirtinimai bei garantijos gali būti traktuojami kaip viena visuma. Tačiau kiti autoriai pažymi⁵¹, kad patvirtinimai ir garantijos labai skiriasi ir jie tą skirtumą grindžia pasekmių už jų pažeidimą skirtumu.

2.2. Patvirtinimų ir garantijų tikslai ir paskirtis

Pagrindinis patvirtinimų ir garantijų tikslas visada buvo pirkėjo teisių apsauga. Kadangi Anglijoje nėra bendros informacijos atskleidimo pareigos esant ikisutartiniam santykiams, tai buvo ir yra būdas pirkėjui apsisaugoti nuo bet kokio

⁴⁸ KELLY, David; HOLMES, Ann. *Business Law*. London: Cavendish Publishing Limited, 1995, p. 93.

⁴⁹ American Bar Association Committee on Negotiated Acquisitions. *Model Stock Purchase agreement with Commentary*. ABA, 1995, p. 46.

⁵⁰ KENNETH, A. Adams. A Lesson in Drafting Contracts: Whats up with “Representations and Warranties“? [interaktyvus]. *Business Law Today*, November/December 2005 [žiūrėta 2008-03-01], p. 33. Prieiga per internetą: <<http://www.abanet.org/buslaw/blt/2005-11-12/adams.shtml>>.

⁵¹ STARK, L. Tina. Another View on Reps and Warranties [interaktyvus]. *Business Law Today*, January/February 2006 [žiūrėta 2008-03-01], p. 8. Prieiga per internetą: <<http://www.abanet.org/buslaw/blt/2006-01-02/nonbindingopinion.html>>.

nežinomo/neatskleisto daikto trūkumo ar kitos nepageidaujamos informacijos, kuri gali paaiškėti po įsigijimo. Patvirtinimai ir garantijos yra vienos šalies pareigos, įtraukiamos į sutartis tam, kad būtų padidintos kitos šalies galimybės į teisingą nuostolių atlyginimą, esant jų pažeidimui⁵². Pažymėtina, kad pardavėjas nenorėdamas, jog jam kiltų atsakomybė, dažnai siekia apriboti savo patvirtinimus ir garantijas. Tuo tarpu pirkėjas tikėdamasis gauti daiktą, kuris atitiktų jo lūkesčius, naudojami patvirtinimais ir garantijomis kaip priemone gauti tai, dėl ko ir buvo derėtasi.

Verslo įsigijimo atveju galima paminėti, jog patvirtinimai ir garantijos derybų metu gali atlikti tokias funkcijas⁵³:

- a) tam tikrais atvejais pakeisti pirkėjo vykdomą įmonės veiklos patikrinimą;
- b) suteikti pirkėjui papildomą informaciją apie daiktą, esančią išimtinai pardavėjo dispozicijoje;
- c) paskirstyti riziką tarp šalių, t.y. pardavėjas prisiima atsakomybę tokia apimtimi, kokia duodami patvirtinimai ir garantijos, o pirkėjas prisiima riziką, jei patvirtinimų ir garantijų išvis neprašo arba prašo neišsamiai;
- d) tapti kriterijumi po įsigijimo tikslinant kainą ir kt.

Atkreiptinas dėmesys, jog verslo perleidimo sandoriuose patvirtinimų ir garantijų pagrindiniu tikslu galima laikyti rizikos paskirstymą tarp šalių. Šiame kontekste yra galimos realios ir potencialios rizikos⁵⁴. Realias rizikas galima identifikuoti, įvertinti ir jas panaikinti numatant sutartyje kainos koregavimo nuostatas ir pan. Didžiausias problemas sukelia potencialios rizikos. Nors šalis ir pateikia patvirtinimus ir garantijas sąžiningai, tačiau visada išlieka galimybė, kad po sandorio užbaigimo atsiras nežinomų ir nenumatytų aplinkybių, kurių net pats pardavėjas nežinojo egzistuojant⁵⁵.

Patvirtinimai ir garantijos kitai sutarties šaliai yra sutarties sudarymo prielaida, pagrindas, kuriuo remiantis ji apsisprendė sudaryti sutartį, pvz., nustatė kainą. Galima sakyti, kad skirtingose sutartyse šių nuostatų funkcija vis dėl to yra panaši. Pavyzdžiui, akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje jos veikia kaip informacijos pateikimo pirkėjui, teisės pirkėjui nutraukti sutartį iki sandorio užbaigimo, taip pat nuostolių atlyginimo pirkėjui po sandorio užbaigimo mechanizmas, ekonominės ir kitokios rizikos paskirstymo

---

⁵² KLASS, Gregory. Contracting for Cooperation in Recovery [interaktyvus]. *Yale Law Journal*. October 2007 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

⁵³ LIPSON, J. Lawrence. Negotiating Representations and Warranties. In *Real Estate Law and Practice Course Handbook* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-02-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

⁵⁴ MARGLES, D. Bruce. Representations and Warranties Insurance in Buying or Selling a Business [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-05]. Prieiga per internetą: <http://www.thompsonlaw.ca/pdf_folder/rep_wrnty.pdf>.

⁵⁵ ADAMONIS, Kęstutis. Pavojus slepiasi po nekaltomis garantijomis. *Verslo žinios*, 2006 rugsėjis.

mechanizmas⁵⁶. Todėl derybose paprastai yra ir turi būti skiriamas didelis dėmesys šių nuostatų formuluotėms.

2.3. Patvirtinimų ir garantijų atskyrimas

Kaip minėta aukščiau, skirtingų šalių teisinėse sistemose nėra vienodos praktikos ir nuomonės apie tai, ar patvirtinimus ir garantijas reikėtų traktuoti kaip vieną ar kaip atskirus elementus. Kai kurių šalių nacionalinė sutarčių teisė atskiria patvirtinimus ir garantijas kaip skirtingas teises priemones (pvz., Anglija, Velsas), kitų – ne (pvz., Belgija, Liuksemburgas, Olandija, Italija, Ispanija, Lenkija). Kadangi, kaip jau minėta aukščiau, patvirtinimai ir garantijos yra kilę iš bendrosios teisės sistemos, todėl toliau jų skirtumai bus nagrinėjami daugiausiai pasitelkiant anglų teisę, kuri patvirtinimus ir garantijas atskiria pagal skirtingą jų teisinę prigimtį ir skirtingų teisinių gynybos priemonių taikymą juos pažeidus.

Pažymėtina, jog patvirtinimų ir garantijų skirtumai buvo išaiškinti *Griswold v. Morrison*⁵⁷ byloje. Joje teismas pasakė, kad patvirtinimai ir garantijos skiriasi savo prigimtimi (angl. – *difference in nature*) bei savo sukeliomomis pasekmėmis (angl. – *difference in consequence*). Skirtumai patvirtinimų ir garantijų prigimtyje pasireiškia tuo, kad anglų teisėje patvirtinimas nėra laikomas sudedamąja sutarties dalimi, tai tik fakto patvirtinimas, ne nuomonė, bet juo remdamasi ir jo paskatinta kita šalis sudaro sutartį. Tuo tarpu garantija yra sutarties sąlyga, bet ji laikoma susijusi su mažiau svarbiu sutarties aspektu. Skirtumai patvirtinimų ir garantijų sukeliuose pasekmėse pasireiškia tuo, jog paaiškėjus, kad patvirtinimas neteisingas, taikomos atsakomybės už apgaulę taisyklės (angl. – *misrepresentation liability*), kas reiškia, kad apgautoji šalis gali reikalauti tiek nutraukti sutartį, tiek atlyginti nuostolius, o pažeidus garantiją sutartis visais atvejais lieka galioti ir nekaltoji šalis gali reikalauti tik nuostolių atlyginimo. Šiandieninėje sutarčių teisėje yra nuomonių, jog nėra prasmės patvirtinimus ir garantijas atskirti vien dėl to, kad už jų pažeidimą numatomos skirtingos teisių gynybos priemonės. Tokia nuomonė grindžiama tuo, jog šalys labai dažnai pačioje sutartyje numato konkrečias sankcijas už patvirtinimų ir garantijų pažeidimą bei numato visa apimančio susitarimo sąlygą (angl. –

---

⁵⁶ DOMINAS, Gediminas. Tarptautinė bankų terminuotos paskolos sutartis ir jos implementavimas Lietuvoje. *Teisė*, 1999, nr. 33.

⁵⁷ Didžioji Britanija. *Griswold v. Morrison*. Cituota pagal: BLACK, C. Henry. *et al. Black's Law Dictionary*. 4th ed. St. Paul, MINN.: West Publishing Co. 1968, p. 1758.

entire agreement clause), kuri reiškia, kad šalis saisto tik jų pasirašyta sutartis, o visa, kas į ją neįtraukta, pareigų šalims nesukuria⁵⁸.

2.3.1. Patvirtinimų samprata

Kaip jau buvo minėta, anglų teisė patvirtinimus laiko ikisutartinių santykių rezultatu ir jų sutarties dalimi nepripažįsta. *Black's Law Dictionary* patvirtinimus apibrėžia kaip vienos sutarties šalies kitai šaliai aiškiai ar numanomai pareikštus patvirtinimus prieš sutarties sudarymą ar sutarties sudarymo metu, apie jau įvykusį ar dabar egzistuojantį faktą ar aplinkybę, kurie skatina kitą šalį sudaryti sutartį⁵⁹.

Pažymėtina, kad teisinėje literatūroje galima rasti ir šiek tiek skirtingų patvirtinimų apibrėžimų. Vienur patvirtinimai apibrėžiami kaip ikisutartiniai šalių patvirtinimai apie tam tikras faktines arba teises aplinkybes, kurios skatina atitinkamą šalį sudaryti sutartį⁶⁰, kitur – patvirtinimas – tai vienos sutarties šalies patvirtinimas kitai sutarties šaliai apie tam tikrą faktą, kuris, nors ir nėra sutarties sąlyga, bet yra viena iš priežasčių, skatinančių atitinkamą šalį, sudaryti sutartį⁶¹. Iš šių apibrėžimų matyti, jog vienareikšmiškai pripažįstama, kad patvirtinimo bruožas yra skatinimas kitą šalį sudaryti sutartį, tačiau vieni autoriai pripažįsta, jog į patvirtinimų sampratą įeina ne tik pareiškimai apie faktus, bet ir pareiškimai apie teisę, kiti – kad tik pareiškimai apie faktus. Šis klausimas bus nagrinėjamas žemiau.

2.3.1.1. Pareiškimas apie faktą (angl. – *statement of fact*)

Anglų teisėje yra nusistovėjusi tvirta nuomonė, kad patvirtinimas yra ne nuomonės, teisės ar ketinimo, bet fakto pareiškimas⁶². Patvirtinimas turi sietis su tam tikru egzistuojančiu faktu ar tam tikru praeities įvykiu, kuriuos įmanoma patikrinti. Jis patvirtina tam tikrą faktą (pasako, kad tai yra tiesa), o ne išreiškia nuomonę apie tą faktą⁶³.

Nors patvirtinimai yra ikisutartinių santykių rezultatas, tačiau ne visi teiginiai išsakyti derybų metu bus traktuojami kaip patvirtinimai. Kai kurie iš jų bus laikomi

---

⁵⁸ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 19.

⁵⁹ BLACK, C. Henry. *Black's Law Dictionary*. 6th ed. St. Paul, MINN.: West Publishing Co. 1990, p. 1301.

⁶⁰ DOMINAS, Gediminas. Tarptautinė bankų terminuotos paskolos sutartis ir jos implementavimas Lietuvoje. *Teisė*, 1999, nr. 33.

⁶¹ FIFOOT, Cheshire; FURMSTON. *Law of Contract*. London, Dublin, Edinburg: Butterworths. 1991, p. 269.

⁶² KEENAN, Denis; RICHES, Sarah. *Business Law*. 7th ed. Harlow: PEARSON Longman. 2005, p. 271.

⁶³ FIFOOT, Cheshire; FURMSTON. *Law of Contract*. London, Dublin, Edinburg: Butterworths. 1991, p. 270.

paprasčiausiai „pardavimų kalba“ (angl. – *sales talk* arba *puffs*), t.y. nors jie ir atrodo kaip tam tikrų faktų patvirtinimai, tačiau yra pernelyg išpūsti ir pargražinti ar tiesiog pardavėjo hiperbolizuoti, kad pirkėjas nusipirktų prekę. Į tokius patvirtinimus protingas asmuo nekreiptų dėmesio, todėl jie nelaikomi patvirtinimais, kuriuos pažeidus kiltų atsakomybė. Pardavėjai dažnai kalba tiek apie savo, tiek apie konkurentų prekes, tuo padarydami žalos ir konkurentams, ir pirkėjams, kuriems žala pasireiškia prastesnės prekės įsigijimu. Tokie pareiškimai gali būti pasakomi atsitiktinai ar netgi neapgalvotai ir jų pasekmės gali būti sukeliančios žalą ar nuostolius, bet būtų neadekvatu dėl kiekvieno tokio pareiškimo nustatyti atsakomybę. Šiuo atveju turi būti taikomas objektyvus protingo žmogaus testas: ar protingas žmogus tokiomis pačiomis aplinkybėmis būtų supratus, kad pardavėjas, stengdamasis parduoti savo prekę, ją apibūdina pagražindamas ar šiek tiek persūdydamas (pvz., šios spynos neatrakinis nei vienas vagis, ši lazda tarnaus nors ir šimtą metų, tai yra pats geriausias televizorius pasaulyje ir pan.). Pažymėtina, kad kiekvienas atvejis turi būti vertinamas atskirai ir precedentais čia nereikėtų remtis, nes kiekvieną kartą atsižvelgiant į buvusias faktines aplinkybes vertinama, ar pirkėjas pardavėjo žodžius priėmė rimtai ir ar jie jį paskatino sudaryti sutartį, t.y. įsigyti prekę⁶⁴.

Ketinimas kažką padaryti ateityje paprastai nebus laikomas patvirtinimu, nes, kaip jau minėta, patvirtinimas yra pareiškimas apie esamus arba buvusius faktus, tačiau, jei asmuo pasako savo ketinimus kažką padaryti ateityje siekdamas suklaidinti, tokiu atveju jam gali būti taikoma atsakomybė⁶⁵.

2.3.1.2. Nuomonės pareiškimas (angl. – *statement of opinion*)

Kartais gali būti sunku atskirti ar tam tikras pareiškimas yra apie faktą ar apie nuomonę. Ribai tarp nuomonės ir fakto pareiškimo nustatyti vėlgi turėtų būti taikomas objektyvus protingo žmogaus testas, kuris skamba taip: ar protingas žmogus galėjo daryti prielaidą, kad pareiškėjas patvirtino tam tikrą faktą, o ne tiesiog pareiškė nuomonę?⁶⁶

Aukščiau paminėtam testui iliustruoti galima pasitelkti paprastą pavyzdį: tarkime, žemės sklypo pardavėjas pareiškia pirkėjui, kad jo parduodamame sklype būtų galima įrengti tvenkinį, tačiau tame sklype anksčiau to niekada nebuvo bandyta įgyvendinti ir dėl to pardavėjas neturi specialios informacijos apie tokį faktą. Tokiu atveju pirkėjas žinodamas, kad tame sklype niekada nebuvo bandyta įrengti tvenkinio, tokį pardavėjo

---

⁶⁴ CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007, p. 28 – 31.

⁶⁵ KEENAN, Denis; RICHES, Sarah. *Business Law*. 7th ed. Harlow: PEARSON Longman. 2005, p. 271.

⁶⁶ SMITH, J. C. *The Law of Contract*. London: Sweet & Maxwell. 2002, p. 148.

pareiškimą turėtų suprasti tik kaip nuomonės, o ne fakto, kad čia galima įrengti tvenkinį, patvirtinimą. Taigi nuomonę galima apibrėžti kaip įsitikinimo pareiškimą, kuris nėra paremtas faktiniais įrodymais.

Niekada nebuvo ginčijamasi, kad tam tikrais išskirtiniais atvejais nuomonės pareiškimas gali apimti ir fakto pareiškimą, pavyzdžiui kai įrodoma, jog nuomonė nebuvo išsakyta arba ji buvo pareikšta dėl tokio dalyko, apie kurį adresatas nieko neišmanė, o pareiškėjas turėjo pakankamai žinių. Tai patvirtina ir Anglijos teismų praktika: „*Dažnai klaidingai manoma, kad nuomonės pareiškimas negali apimti fakto pareiškimo. Tuo atveju, kai faktai yra vienodai žinomi abiem sutarties šalims, tai paprastai viskas, ką viena šalis sako kitai, yra nuomonės išreiškimas, o ne faktų patvirtinimas... Tačiau jei faktai nėra vienodai žinomi abiem šalims, nuomonės pareiškimas tos šalies, kuri faktus žino geriau, labai dažnai apima materialaus fakto patvirtinimą, jei ji suprantamai ir aiškiai tvirtina, jog žino tam tikrus faktus, patvirtinančius jo nuomonę*“⁶⁷. Taigi tokiu atveju, norint apginti savo teises, svarbu įrodyti, jog kalbėtojas neišreiškė nuomonės arba protingas žmogus turėdamas jo žinias negalėjo sąžiningai jos išreikšti arba, kad tik jis vienas žinojo faktus, kuriais galima būtų paremti jo nuomonę.

2.3.1.3. Pareiškimas apie teisę (angl. – *statement of law*)

Anglų teisės doktrina teigia, jog pareiškimas apie teisę nėra patvirtinimas, nes galioja prezumpcija, jog įstatymus žino visi⁶⁸. Pareiškimas apie teisę yra suprantamas kaip pareiškiančiojo nuomonė apie tai, ką nustato tam tikras įstatymas, kam jis taikomas ir pan. Palyginti su kitais nuomonės pareiškimo atvejais, šiuo atveju labai dažna situacija, kad nuomonę pareiškiantis asmuo dažnai sakys, jog jis turi pagrįstus įrodymus tokiai savo nuomonei. Todėl bet kuriuo atveju yra labai sunku atskirti patvirtinimus apie teisę ir patvirtinimus apie faktą. Patvirtinimas, kad pvz., namo vamzdynai yra geros būklės yra, be abejonės, patvirtinimas dėl fakto. Taip pat aišku, kad patvirtinimas abstraktaus teisinio teiginio pvz., kad pagal įstatymus šalis turi elgtis sąžiningai, yra ne kas kita, o patvirtinimas dėl teisės. Problemų praktikoje kyla dėl to, kad sutarties nuostatos dažnai būna sudėtingos ir minėti teiginiai yra persipynę tarpusavyje, pvz., kaip vertinti buto pardavėjo patvirtinimą, kad butas yra pakankamai naujas, o ne senas ir kad jam negali būti taikomas privatizavimo įstatymas? Amerikos teismų praktika dažnai pripažįsta, kad pareiškimai apie teisę patenka į patvirtinimų sampratą, jei juos pareiškia asmenys, kurie

⁶⁷ Didžioji Britanija. *Smith v. Land and House Property Corph* [interaktyvus]. 1884 [žiūrėta 2008-03-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.findlaw.com>>.

⁶⁸ KEENAN, Denis; RICHES, Sarah. *Business Law*. 7th ed. Harlow: PEARSON Longman. 2005, p. 271.

turi specialių teisės žinių ar yra patikėtiniai asmens, kuriam išsakomi patvirtinimai⁶⁹. Pažymėtina, kad pareiškimas apie asmeninės teisės turėjimą (pvz. nuosavybės) gali būti pripažįstamas kaip patvirtinimas, o pareiškimas dėl teisės apskritai – ne⁷⁰.

Daugelis Anglijos teismų praktikos, kuria remiamasi siekiant pateisinti pareiškimą apie teisę kaip patvirtinimą buvo priimtos svarstant ne klaidingų patvirtinimų klausimus (angl. – *misrepresentation*), bet teisinių klaidų klausimus (angl. – *mistake of law*). Šioje situacijoje pažymėtina, kad Anglijos teisė klaidingus patvirtinimus ir teisės klaidas traktuoja kaip visiškai atskiras kategorijas, tačiau yra nuomonių, kad toks atskyrimas yra tiesiog noras maskuoti faktą, kad klaidingi patvirtinimai yra teisinės klaidos subkategorija – dirbtinė klaida⁷¹.

Tradiciskai yra laikoma, kad pinigai, sumokėti esant fakto klaidos situacijai, gali būti atgauti, tuo tarpu esant teisei klaidai – negali, t.y. teisės klaida negali būti pakankamu pagrindu sutarties nutraukimui. Taip pat, esant teisės klaidai, sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, o esant fakto klaidai – gali. Ryškus teisės ir fakto atskyrimo lūžis Anglijoje įvyko Lordų Rūmams priėmus sprendimą *Kleinwort Benson Ltd v Lincoln City Council*⁷² byloje, kur toks atskyrimas buvo panaikintas. Visgi teisinėje literatūroje yra nuomonių, jog tokio atskyrimo nederėtų visiškai užmiršti⁷³. Vienas iš šios nuomonės pagrindimų yra tai, kad patvirtinimas apie teisę yra labiau panašus ne į fakto, o į nuomonės pareiškimą, nes skirtingai nuo fakto patvirtinimo, patvirtinimas apie teisę negali būti pareikštas visiškai tvirtai, be jokios abejonės. Patvirtinimas apie teisę iš esmės yra pareiškėjo įvertinimas, nuomonė apie tai, kaip gali būti interpretuota teisė tam tikru atveju: „*Tas, kuris išreiškia savo požiūrį į teisę kitam asmeniui, yra tokioje pačioje padėtyje, kurioje būtų kitas asmuo pasisakantis dėl bet kurio kito mokslo, meno ar verslo klausimų. Todėl nustatymas ar toks pareiškimas gali būti patvirtinimu, už kurio pažeidimą kiltų atsakomybė, atliekamas pagal tas pačias taisykles kaip ir fakto pareiškimo atskyrimas nuo nuomonės pareiškimo*⁷⁴“. Kitas pagrindimas galėtų būti tai, kad aukščiau minėti teismų sprendimai buvo priimti svarstant sutarties nutraukimo klausimus dėl teisės klaidos, o ne dėl klaidingų patvirtinimų ir nei vienoje byloje teismai nepasakė, ar tas pats principas galioja ir pastaruoju atveju. Taigi nors buvo priimtas

⁶⁹ CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007, p. 55.

⁷⁰ *Ibid.*, p. 42.

⁷¹ *Ibid.*, p. 2.

⁷² *Kleinwort Benson Ltd v Lincoln City Council* [interaktyvus]. House of Lords, 1998 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldjudgmt/jd981029/klein01.htm>>.

⁷³ CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007, p. 39.

⁷⁴ BOWER, Spencer. *The Law of Actionable Misrepresentation*. Edinburg: Butterworths, 1911, p. 30.

teismo sprendimas, kuris pasakė, kad skirtumas tarp teisės ir fakto neturėtų būti daromas, tačiau teisės mokslo lygmenyje šis klausimas lieka atviras.

2.3.1.4. Klaidingi patvirtinimai

Pažymėtina, kad atsakomybė gali kilti tik už klaidingą patvirtinimą. Teisingas patvirtinimas net jei jis ir sukelia žalą ar nuostolius ir net jei jis buvo išsakytas piktavališkai siekiant adresatui sukelti nepatogumų – nėra baustinas. Klaidingas patvirtinimas yra suprantamas kaip melagingas pareiškimas apie faktą, kuris pastūmėjo kitą šalį sudaryti sutartį⁷⁵ ir kuris paverčia sutartį nugincijama⁷⁶.

Patvirtinimų klaidingumui nustatyti praktikoje yra taikomas objektyvaus suvokimo testas, kuris atrodo taip:

- 1) pirmiausia nustatoma ar pardavėjo žodžiai ir/ar elgesys tomis aplinkybėmis leido pirkėjui patikėti pareikštu klaidingu faktu; ir
- 2) antra – ar pirkėjas pagrįstai galėjo patikėti pardavėju iš jo elgesio ir/ar žodžių vadovaudamasis savo vidiniu supratimu.

Įmanoma, kad taikant aukščiau minėtą testą, patvirtinimas vis tiek gali būti suprastas dvejopai. Tokiu atveju pirkėjui kils pareiga įrodyti, ką jis iš tikrųjų suprato. Šioje situacijoje nepakaks tiesiog deklaruoti, kad patvirtinimas, jo manymu, yra klaidingas ar palikti teismui nustatyti „įprastą“ jo reikšmę⁷⁷. Jeigu asmuo žinojo, kad pardavėjas patvirtino klaidingą faktą, jis netenka teisės gintis tokio pareiškimo klaidingumu⁷⁸.

Nustatant, ar patvirtinimas yra klaidingas, taip pat svarbu atsižvelgti ir į konkrečios situacijos ir toje situacijoje padaryto patvirtinimo kontekstą. Kaip pavyzdį galima paminėti bylą *Sykes v. Taylor-Rose*⁷⁹, kur namo pardavėjai, neseniai sužinoję, kad tame name prieš keletą metų buvo įvykdyta žmogžudystė į pirkėjų klausimą „ar yra dar kažkokios nepaminėtos informacijos, kurią, jūsų manymu, pirkėjas turi teisę žinoti?“ nuoširdžiai atsakė tiesiog „ne“. Teismas to nelaikė klaidingu faktu, kadangi pati sakinio konstrukcija reikalavo tiesiog nuoširdaus atsakymo. Jei pirkėjas norėjo pasikliauti atsakymu į minėtą klausimą, jis turėjo jį pakankamai aiškiai ir detalčiai suformuluoti.

⁷⁵ KEENAN, Denis; RICHES, Sarah. *Business Law*. 7th ed. Harlow: PEARSON Longman. 2005, p. 271.

⁷⁶ KELLY, David; HOLMES, Ann. *Business Law*. London: Cavendish Publishing Limited. 1995, p. 112.

⁷⁷ CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007, p. 25.

⁷⁸ SMITH, J. C. *The Law of Contract*. London: Sweet & Maxwell. 2002, p. 14.

⁷⁹ Didžioji Britanija. Apeliacinio teismo civilinių bylų skyrius. *Sykes v. Taylor-Rose* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.casetrack.com/ct4plc.nsf/items/4957>>.

Klaidingas patvirtinimas nebūtinai turi būti išsakytas ar užrašytas, tačiau būtina, kad patvirtinimas būtų perduotas jo adresatui nesvarbu kokia forma. Kartais gali pakakti pardavėjo linktelėjimo, mirktelėjimo ar šypsenos, iš kurių pirkėjas gali daryti išvadas apie tam tikrų faktų buvimą ar nebuvimą. Vis dėl to ginčo objektu dažniausiai tampa užrašyti arba išsakyti patvirtinimai, nes jų klaidingumą ar teisingumą yra lengviau įrodyti⁸⁰. Tylėjimas gali būti pripažintas kaip klaidingas patvirtinimas tokiais atvejais:

- 1) kai sudaromos *uberrimae fides* sutartys (draudimo, partnerystės ar šeimyninius santykius reguliuojančios sutartys) ;
- 2) kai tylėjimas iškraipo teisingo pareiškimo esmę;
- 3) kai per derybas išsakytas patvirtinimas vėliau tampa klaidingu, bet nėra pataisomas⁸¹.

Laiko atžvilgiu daugeliu atvejų klaidingas patvirtinimas būna melagingas jo pareiškimo metu ir toks išlieka ateityje. Tačiau gali būti atvejų, kai pareiškimo metu tam tikras faktas yra teisingas, tačiau vėliau pasikeitus aplinkybėms jis gali tapti klaidingu. Taip pat galima ir atvirkštinė situacija, kai prieš tai buvęs klaidingas patvirtinimas tampa teisingu. Norint įvertinti, ar patvirtinimas yra klaidingas, reikia žiūrėti į tą momentą, kai patvirtinimo adresatas juo pasirėmė⁸². Taip pat pažymėtina, kad fakto ar aplinkybių pasikeitimas po to, kai patvirtinimo adresatas juo pasirėmė, nebeturi įtakos jam, t.y. toks pasikeitimas negali būti nukreiptas į praeitį. Kas kita yra, kai pasikeičia teisė (tam tikri įstatymai ar pan.), šiuo atveju galiojimas atgal yra galimas, kai teismas savo sprendimu pakeičia taisyklę, nustatytą įstatyme⁸³.

2.3.2. Garantijų samprata

Atkreiptinas dėmesys, kad anglų teisė garantijas, skirtingai nei patvirtinimus, pripažįsta sutarties dalimi. Kaip ir patvirtinimai, garantijos teisės doktrinoje apibrėžiamos tai siauriau tai plačiau, tačiau tradiciškai garantija yra pardavėjo patikinimas, kad egzistuoja tam tikros aplinkybės, kuriomis kita šalis gali pasitikėti ir kad tos aplinkybės tokios ir išliks tam tikrą sutartą laiką tarpą⁸⁴. Garantijos klaidingumas ar neišsamumas gali lemti, kad sudarytas sandoris iš esmės neatitiks pirkėjo lūkesčių.

---

⁸⁰ CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007, p. 23.

⁸¹ ABBOTT, Keith; PENDLEBURY, Norman. *Business Law*. 5th ed. London: DP Publications LTD. 1991, p. 144.

⁸² CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007, p. 26.

⁸³ *Ibid.*, p. 27.

⁸⁴ BLACK, C. Henry. *Black's Law Dictionary*. 6th ed. St. Paul: West Publishing Co. 1990, p. 1586.

Pavadinant aukščiau minėtas nuostatas sutartyje kaip garantijas siekiama jas atskirti nuo kitų sutarties sąlygų, kas realiai užtikrina skirtingus teisių gynimo būdus, esant garantijos pažeidimui ir kitų sutarties nuostatų pažeidimui. Anglų sutarčių teisės specialistai pripažįsta, kad yra tik dvi sutartinių pažadų rūšys – sutarties sąlyga arba garantija. Jei kalbama apie sutarties sąlygos pažeidimą, tai toks pažeidimas įgalina nukentėjusiąją šalį reikalauti sutarties nutraukimo ir nuostolių atlyginimo, tuo tarpu garantija suteikia teisę tik į nuostolių atlyginimą. Nors kita vertus vien sutarties nuostatos pavadinimas garantija teismo nesaisto jos tokia laikyti ir jis yra laisvas vertinti tokias nuostatas pagal vidinį savo įsitikinimą. Teismai nagrinėdami ginčą paprastai pagal kiekvienos bylos konkrečias faktines aplinkybes nustatys ar buvo pažeista sutarties sąlyga ar garantija, nes teismų praktika pripažįsta, jog toks įvertinimas priklauso nuo sutarties pažeidimo pobūdžio ir jo svarbos kiekvienos konkrečios sutarties vykdymui⁸⁵. Taip yra iš dalies ir todėl, kad sutarčių teisėje galioja sutarties turinio viršenybės prieš formą principas ir vien formalus pasakymas, kad tam tikra sutarties nuostata yra garantija ar sutarties sąlyga gali būti nepakankamas.

2.3.2.1. Garantijų rūšys

Garantijos gali būti išreikštos (angl. – *express*) ir numanomos (angl. – *implied*)⁸⁶.

Išreikštos garantijos paprastai yra įtvirtintos sutartyje, t.y. tokios, kurias šalys atskirai aptarė, t.y. pardavėjo patikinimas, kad egzistuoja tam tikros aplinkybės arba jų nėra. Pažymėtina, kad jos gali būti tiek išsakytos žodžiu tiek užrašytos⁸⁷.

Numanomos garantijos paprastai kyla iš sandorio prigimties ir iš pirkėjo suvokimo, o ne iš pardavėjo išsakytų teiginių. Paprastai jos būna numatytos įstatymų, papročių ar išaiškintos teismų praktikos⁸⁸ ir jų papildomai į sutartis įrašyti nereikia. Pavyzdžiui, pirkėjas pirkdamas tam tikrą daiktą, kuris gerai atrodo, pagrįstai tikisi, jog jis yra geros kokybės, tačiau jei paaiškėja, jog tas daiktas turi paslėptų trūkumų, numanoma garantija bus pažeista. Civiliniame kodekse taip pat yra numatytos tokios garantijos, pvz., CK 6.327 str. 1 d. numatyta, kad parduodamas daiktas turi atitikti įprastus reikalavimus, CK 6.333 str. numatyta, kad jeigu daiktų kokybė sutartyje neaparta, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui tokios kokybės daiktus, kad juos būtų galima naudoti tam, kam jie paprastai naudojami, CK 6.317 str. pasakyta, kad pardavėjo garantija (patvirtinimas) dėl

⁸⁵ SMITH, J. C. *The Law of Contract*. London: Sweet & Maxwell. 2002, p. 136 – 137.

⁸⁶ KELLY, David; HOLMES, Ann. *Business Law*. London: Cavendish Publishing Limited. 1995, p. 105.

⁸⁷ BLACK, C. Henry. *Black's Law Dictionary*. 6th ed. St. Paul: West Publishing Co. 1990, p. 1587.

⁸⁸ *Cit. op.* 84.

daiktų nuosavybės teisės ir jų kokybės yra, nepaisant to, ar tokia garantija pirkimo–pardavimo sutartyje numatyta, ar ne (garantija pagal įstatymą)⁸⁹. Tačiau šalys savo sutartyje gali numatyti, kad joms bus taikomos tik sutartinės garantijos⁹⁰. Sąlygos, kurios numato, jog šalims įstatyminės garantijos netaikomos, jau tapo paprotinėmis sudėtingose tarptautinėse sutartyse⁹¹, tokiose kaip akcijų pirkimas–pardavimas perleidžiant verslą ir pan. Šiose sutartyse įstatyminės garantijos pakeičiamos sutartinių garantijų kompleksu. Visgi pirkėjui yra palankiau, kad tokių sąlygų nebūtų, nes įstatyminių garantijų egzistavimas padėtų tais atvejais, kai sutartinės garantijos nėra pakankamai apibrėžtos ir detalizuotos. Tuo tarpu pardavėjui visuomet bus palankiau įtraukti minėtą sąlygą ir suformuluoti sutartines garantijas, kurios dažnai labiau apriboja pardavėjo atsakomybę jas pažeidus nei įstatyminės.

2.5. Patvirtinimai ir garantijos Lietuvos teisėje

Lietuvos pozityvioji teisė nepateikia tokių sąvokų kaip „patvirtinimas“ ar „garantija“⁹² apibrėžimų, o Lietuvos teisės doktrinoje patvirtinimų ir garantijų sampratos ir atskyrimo klausimai nebuvo nagrinėti. Pažymėtina, kad Lietuvos sutarčių praktikoje (kaip ir daugelio kitų kontinentinės teisės sistemos šalių praktikoje) patvirtinimai ir garantijos nėra atskiriami, jie dažniausiai surašomi į vieną sutarties skyrių ir yra traktuojami kaip viena visuma. Tai galima paaiškinti tuo, kad Lietuvos Respublikos įstatymai patvirtinimų ir garantijų, kaip atskirų institutų, neįtvirtina. Artimiausius, aukščiau aptartiems, patvirtinimus ir garantijas rasime CK nuostatose skirtose pirkimo–pardavimo sutartims.

Lietuviškieji patvirtinimai ir garantijos yra įtvirtinti CK normose, nustatančiose pardavėjo pareigas pirkėjui, pvz. CK 6.317 str. 1 d. pasakyta, kad pardavėjas privalo patvirtinti nuosavybės teisę į daiktus bei jų kokybę. Atsižvelgiant į to paties straipsnio 2 dalį ir CK 6.321 str. galima daryti išvadą, kad patvirtinimai naudojami patvirtinti nuosavybės teisę, o garantija – daikto kokybę. CK 6.321 str. yra detalizuojama pardavėjo pareiga patvirtinti daiktų nuosavybės teisę, t.y. pardavėjas turi patvirtinti tokius faktus:

- 1) tretieji asmenys neturi jokių teisių ar pretenzijų į parduodamą daiktą;
- 2) parduodamas daiktas nėra areštuotas ir jis nėra teismo ginčo objektas, pardavėjo teisė disponuoti daiktais neatimta ar neapribota;

⁸⁹ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74–2262.

⁹⁰ Kai tai neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms, jei sutarčiai taikoma Lietuvos teisė.

⁹¹ SALANS. Warranties and Disclosures in Acquisition Contracts [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-01-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.internationallawoffice.com>>.

⁹² Pažymėtina, kad šiuo atveju tai nėra garantijos CK 6.90 str. prasme.

- 3) nėra jokių apribojimų, kurie galėtų turėti įtakos pirkėjo nuosavybės teisei į tą daiktą ir kt.

Jei pardavėjas tinkamai informuoja pirkėją apie aukščiau išvardintus faktus, pirkėjas netenka teisės remtis aplinkybe, jog pardavėjas pažeidė savo pareigas. Tačiau, jei vis dėl to jis pažeidžia minėtas pareigas, pirkėjas įgyja teisę reikalauti sumažinti kainą arba nutraukti sutartį. Pažymėtina, jog nuostolių atlyginimas, pažeidus CK įtvirtintus patvirtinimus, nenumatytas. Be to, iš minėto straipsnio konstrukcijos galima daryti išvadą, kad jame duotas baigtinis patvirtinimų sąrašas, tačiau, atsižvelgiant į šalių laisvės principą ir konkrečių sutarčių ypatumus, praktikoje patvirtinimų sąrašas dažnai būna daug platesnis, ypač finansavimo ar verslo pirkimo–pardavimo sutartyse.

Kalbant apie garantijas, CK įtvirtina tiek numanomas garantijas⁹³, tiek ir išreikštų garantijų galimybę, t.y., kad sutartyje gali būti numatyta pareiga garantuoti tam tikrus faktus. Pavyzdžiui, CK 6.333 str. 2 d. numato pardavėjo pareigą garantuoti pirkėjui, kad daiktai atitinka sutarties sąlygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daiktų trūkumų, dėl kurių:

- 1) daikto nebūtų galima naudoti tam tikslui, kuriam pirkėjas jį ketino naudoti;
- 2) daikto naudingumas sumažėtų taip, kad pirkėjas, apie tuos trūkumus žinodamas, arba apskritai nebūtų to daikto pirkęs, arba nebūtų už jį tiek mokėjęs.

Tačiau pardavėjas neprivalo garantuoti, kad nėra paslėptų trūkumų, jeigu apie juos pirkėjas žino arba jie yra tiek akivaizdūs, kad bet koks atidus pirkėjas būtų juos pastebėjęs be jokio specialaus tyrimo⁹⁴. Jei pirkėjas nusipirko daiktą su trūkumais, kurie nebuvo aptarti, jis turi teisę reikalauti: pakeisti daiktą tinkamos kokybės daiktu, sumažinti pirkimo kainą, pašalinti daikto trūkumus, grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, jeigu perduodant netinkamos kokybės daiktą, buvo pažeista esminė sutarties sąlyga. Nuostolių atlyginimo pirkėjas galės reikalauti tik tuomet, jei dėl paslėpto daikto trūkumo daiktas žuvo, o pardavėjas apie tokį trūkumą žinojo arba turėjo žinoti (CK 6.334 str.).

Atkreiptinas dėmesys, jog CK nenumato patvirtinimų ir garantijų pirkėjui, bet tai nereiškia, kad jų negali būti. Patvirtinimus ir garantijas dažniausiai duos pirkėjas, kuris yra juridinis asmuo ir jie siesis su jo tinkamu įsteigimu ir veikimu, finansavimu, teise sudaryti sutartį ir pan.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nors CK ir nustato patvirtinimus ir garantijas atskiruose straipsniuose, tačiau Lietuvoje, kaip ir daugelyje kontinentinės teisės valstybių, nesilaikoma angliškosios patvirtinimų ir garantijų sampratos. Galima teigti, kad

---

⁹³ Žr. 2.3.2.1. šio darbo poskyrį aukščiau.

⁹⁴ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74–2262.

patvirtinimai ir garantijos yra maišomi tarpusavyje, nes pvz., iš CK 6.317 str. 2 d. nėra aišku, ar patvirtinimas ir garantija yra vienas instrumentas ar du. Praktikoje jie traktuojami kaip vienas instrumentas ir į sutartis įtraukiami į vieną skyrių pasakant, kad šalis patvirtina ir garantuoja tam tikrus faktus. Atsižvelgiant į tai, pasekmės už patvirtinimų ir garantijų pažeidimą bus vienodos, ne taip kaip Anglijoje, nes laikoma, jog pažeidžiama sutarties sąlyga, o ne patvirtinimas ir garantija atskirai.

Manytina, kad pagal Lietuvos įstatymus pareiškimams ir garantijoms neatitikus tikrovės, pirkėjas gali apginti savo teises remdamasis sutartinėmis sankcijomis, o jei tokių nėra nustatyta, galėtų būti taikomi bendri teisių gynybos būdai kaip ir pažeidus bet kurią kitą sutarties nuostatą, t.y. priklausomai nuo to, ar pažeista esminė sutarties sąlyga ar ne, pirkėjas gali reikalauti nutraukti sutartį, atlyginti nuostolius ar pakeisti sutarties sąlygas. Išskirtiniais atvejais pirkėjas gali taikyti CK 1.91 str. (dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo, taip pat dėl šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi ar dėl susidėjusių sunkių aplinkybių sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu). Panašiai turėtų būti taikomas ir CK 1.90 str. (dėl suklydimo sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu)⁹⁵. Šiame kontekste reikėtų suprasti, kad CK 1.91 str. taikomas esant tyčiniam suklaudinimui (apgaulė), o CK 1.90 str. – neatsargiam suklaudinimui, t.y., kai pardavėjas nežino, kad jo patvirtinimas ir garantija neatitinka tikrovės, bet jam tai nerūpi arba suklaudinimui be kaltės, t.y., kai pardavėjas nežino, kad jo patvirtinimas ir garantija neatitinka tikrovės, bet imasi visų įmanomų priemonių patikrinti pareiškimą, tačiau priemonių įsitikinti tokio pareiškimo teisingumu nėra⁹⁶.

---

⁹⁵ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

⁹⁶ DOMINAS, Gediminas. Tarptautinė bankų terminuotos paskolos sutartis ir jos implementavimas Lietuvoje. *Teisė*, 1999, nr. 33.

3. NUOSTOLIŲ, KILUSIŲ DĖL AKCIJŲ PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARTYSE NUMATYTŲ PATVIRTINIMŲ IR GARANTIJŲ PAŽEIDIMO, NUSTATYMO IR IŠIEŠKOJIMO PROBLEMAS

Pažymėtina, jog verslo įsigijimų praktikoje dažniausiai kylantys ginčai yra būtent dėl aukščiau aptartų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo⁹⁷. Paaiškėjus, jog patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi, pirkėjas dažniausiai reikalaus kompensacijos nuostolių atlyginimo forma, kurių dydis nustatomas remiantis bendrais sutarčių teisės principais ir normomis, jei sutartyje nenumatytas sutartinis nuostolių nustatymo mechanizmas. Du svarbiausi klausimai, kuriuos reikėtų užduoti galvojant apie galimus nuostolius, kilusius iš akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, yra „kiek nuostolių bus galima atgauti?“ ir „ar pardavėjas bus pajėgus juos atlyginti?“. Atsakymai į šiuos klausimus padės pasirinkti tam tikrą strategiją, kuri padėtų efektyviai atgauti nuostolius, jei po sutarties sudarymo paaiškės, jog pardavėjo patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi.

3.1. Nuostolių nustatymo ir išieškojimo problematika, perleidžiant verslą akcijų pardavimo būdu

Atkreiptinas dėmesys, jog abiem atvejais – tiek įsigydamas verslą tiesiogiai kaip turtinį kompleksą, tiek netiesiogiai, t.y. akcijų pirkimo–pardavimo būdu, pirkėjas rizikuoja, kad jo įsigytos įmonės vertė iš tikrųjų yra mažesnė arba įmonė buvo įsigyta su trūkumais. Tačiau akcijų pirkimo–pardavimo atveju pirkėjas dar prisiima ir nežinomų ar pernelyg apsunkintų įsipareigojimų riziką⁹⁸, pavyzdžiui tokių, kaip nesumokėti mokesčiai ar trečiųjų asmenų reikalavimai. Taip atsitinka dėl to, jog paprastai įmonės įsipareigojimams savininkų pasikeitimas įtakos neturi, nes pirkėjas pirksdamas akcijas perima visą įmonės turtą, teises ir pareigas. Dėl šių priežasčių pirkėjui yra saugiau reikalauti kuo išsamesnio pardavėjo patvirtinimų ir garantijų sąrašo, siekiant sumažinti minėtas rizikas.

Vienas sunkiausių dalykų, kurį reikia suderėti akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje įsigyjant verslą, yra pirkėjo interesų gynimo priemonės paaiškėjus, jog pardavėjo patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi. Šiame kontekste pažymėtina, kad įmonės akcijų pardavėjas dažnai norės riboti savo atsakomybę, nes visų rizikų jis gali nežinoti, o juo labiau kontroliuoti, ypač, jei akcijų pardavėjas aktyviai versle nedalyvauja. Tokia

---

⁹⁷ Sample Representations and Warranties [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-29]. Prieiga per internetą: <http://smallbusiness.findlaw.com/business-forms-contracts/business-forms-contracts-a-to-z/be26_4_1.html>.

⁹⁸ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 1.

akcininko pozicija lemia, kad jis duodamas patvirtinimus ir garantijas pasikliauja įmonės valdyba, o jei jie bus klaidingi, atsakomybė kils ne valdybai, bet pačiam akcininkui. Dėl minėtų priežasčių pardavėjas stengiasi apriboti savo atsakomybę vertės ir laiko atžvilgiu, pavyzdžiui, sutartyje numato, jog jis atsakys tik tam tikra sandorio sumos dalimi arba visa sandorio suma ir kad jo atsakomybė gali kilti tik tam tikrą laikotarpį po sandorio užbaigimo. Taigi pirkėjui stengiantis išgauti kuo išsamesnį patvirtinimų ir garantijų sąrašą, o pardavėjui stengiantis apriboti savo atsakomybę už rizikas, kurių jis objektyviai nežino, turi būti siekiama šalių interesų balanso, kad nei viena iš šalių nepasipelnytų kitos sąskaita.

Pažymėtina, jog akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse be patvirtinimų ir garantijų, susijusių su akcijomis, paprastai numatomi patvirtinimai ir garantijos, susiję su pačia įsigyjama įmone, nes to nepadarius pirkėjui tenka visa netikėtų trūkumų įsigijimo rizika. Visgi pardavėjui pažeidus patvirtinimus ir garantijas, susijusius su pačia įsigyjama įmone, kyla kita problema: kaip nustatyti, kokią įtaką įmonės vertės sumažėjimas, sąlygotas klaidingų patvirtinimų ir garantijų, turės akcijų vertės sumažėjimui. Šį nustatymą apsunkina dar ir tai, jog egzistuoja tokie rizikos faktoriai kaip bendra vertybinių popierių rinkos būklė ar šalies ekonominė situacija, kurios taip pat įtakoja akcijų kainos pokyčius. Įmonės pirkimo–pardavimo atveju yra paprasčiau, nes patvirtinimų ir garantijų pažeidimas glaudžiai susijęs su pačia įmone ir tiesiogiai sąlygoja jos vertės sumažėjimą. Pažymėtina, kad teisės doktrinos ir praktikos analizė parodė, jog šiuo klausimu nėra viešai prieinamos nei Lietuvos, nei užsienio teismų praktikos, nes dauguma šioje srityje kylančių ginčų sprendžiami arbitraže, kur užtikrinamas jų konfidencialumas. Manytina, jog tuo atveju, jei kontrolinio akcijų paketo pirkimas–pardavimas vienareikšmiškai būtų prilygintas verslo pirkimui pardavimui, būtų galima taikyti tokius pačius nuostolių skaičiavimo būdus ir konkrečių patvirtinimų ir garantijų pažeidimas galėtų būti vienareikšmiškai pripažįstamas tiesioginiais akcininko nuostoliais, nes įsigydamas kontrolinį akcijų paketą jis siekė įsigyti pelningą verslą. Tačiau net ir tuo atveju, jei verslo perleidimui akcijų pardavimo būdu būtų taikomos tokios pačios taisyklės, nuostolių, kilusių iš patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, skaičiavimas vis tiek išlieka sudėtingas ir problematiškas, nes įmonė yra gyvas ir kintantis organizmas susidedantis iš daugelio specifinių elementų.

Nuostolių, kilusių dėl patvirtinimų ir garantijų numatytų akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse pažeidimo, kontekste gilesnės analizės reikalauja ir pardavėjo pareigos atskleisti reikšmingą informaciją apie parduodamą įmonę bei pareigos pirkėjui domėtis įsigyjamu objektu santykis. Kadangi pareiga atskleisti yra kilusi iš kontinentinės teisės šalių, o

pareiga pirkėjui domėtis – iš bendrosios teisės valstybių, kyla teisinis neapibrėžtumas šias dvi skirtingas koncepcijas kartu taikant verslo įsigijimo sandoriuose. Be to, nustačius kuri pareiga yra viršesnė, priklausys, ar pirkėjas iš viso turi teisę į nuostolių atlyginimą.

Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos teismams nepripažįstant, kad perkant kontrolinį akcijų paketą, kuriuo siekiama įsigyti verslą, tokio sandorio ekonominis rezultatas yra toks pat kaip ir perkant įmonę pagal CK 6.402 str., kol kas nėra taikomas įmonės trūkumų institutas, paaiškėjus, jog įmonė buvo parduota su trūkumais, nors šio instituto taikymui, kaip bus matyti vėliau, yra visos sąlygos. Minėtos problemos analizuojamos tolesniuose šios dalies skyriuose.

3.2. Pardavėjo pareigos atskleisti informaciją ir pirkėjo pareigos domėtis santykis

Anglijoje verslo įsigijimų praktikoje nuo seno galioja pirkėjo pareiga atlikti įmonės veiklos patikrinimą, tokiu būdu siekiant nustatyti tikrąją įsigyjamos įmonės būklę ir vertę, nes pardavėjas atskleisti informacijos ikisutartiniuose santykiuose neprivalo. Ši pareiga siejasi su angliška sutarčių teisės taisykle vadinama *caveat emptor* arba kitaip – įspėjimas pirkėjui saugotis (angl. – *buyer beware*). Minėta taisyklė reiškia, kad pardavėjas nėra atsakingas už parduodamo daikto trūkumus, todėl pirkėjas pats turi atlikti patikrinimus ir įsitikinti, ar jo perkamas daiktas yra geros būklės. Verslo įsigijimo atveju šis įspėjimas reiškia, kad pirkėjas turi atlikti įsigyjamos įmonės veiklos patikrinimą, kurio tikslas yra surasti paslėptus trūkumus ar išipareigojimus ir visa tai tinkamai įforminti galutinėje sutartyje⁹⁹.

Lietuvos verslo įsigijimų praktikoje, kaip ir daugelyje kitų kontinentinės teisės sistemos šalių, buvo perimta Anglijos praktika atlikti įmonės veiklos patikrinimą prieš ją įsigyjant ir toks įmonės veiklos patikrinimas tapo neatsiejamu verslo įsigijimo sandorių elementu. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad kontinentinės teisės sistemos šalyse (ir Lietuvoje) laikomasi nuomonės, jog šalys esant ikisutartiniams santykiams privalo viena kitos atžvilgiu elgtis sąžiningai ir atskleisti viena kitai joms žinomą informaciją, kuri turi esminės reikšmės sutarčiai sudaryti (CK 6.163 str. 1 d. ir 4 d.). Vadinasi, pardavėjas, kaip to reikalauja pareiga elgtis sąžiningai, privalo, t.y. turi pareigą atskleisti jam žinomą informaciją, kuri, jo nuomone, gali turėti pirkėjui esminės reikšmės. Kokia informacija bus laikoma turinčia esminės reikšmės kiekvienu konkrečiu atveju priklausys nuo

---

⁹⁹ VISSER, Evelien. Two Concepts Affected by European Legal Integration – More to come? In *Paper to be presented at the Fifth Benelux – Scandinavian Conference on Legal Theory: European Legal Integration and Analytical Legal Theory*. Maastricht, 2002, p. 12.

sutarties rūšies ir pobūdžio bei šalių teisinio statuso¹⁰⁰. Vadinasi, kokia informacija bus laikoma esmine akcijų pirkimo–pardavimo sutarčiai sudaryti, taip pat priklausys nuo konkrečios situacijos, pirkėjo ketinimų ir lūkesčių, bei šalių teisinės padėties.

Pažymėtina, jog abiemis šalims esant verslininkams pareiga atskleisti informaciją yra mažesnė, nes pripažįstama, kad jie yra profesionalai ir veikia savo rizika, o tokia jų padėtis suponuoja jiems pareigą savo iniciatyva domėtis svarbiomis sutarčiai detalėmis. Visai kas kita, jei viena iš sutarties šalių yra vartotojas. Šiuo atveju pareiga atskleisti informaciją yra didesnė, nes vartotojas nėra profesionalas ir jis neprivalo, o ir objektyviai negali žinoti visų esminių detalių¹⁰¹. Turint galvoje, kad akcijų pirkimo–pardavimo sandoriai dėl verslo įsigijimo dažniausiai sudaromi tarp verslininkų, kuriems taikoma didesnė rūpestingumo pareiga, o pareiga atskleisti informaciją tokiuose sandoriuose yra mažesnė, kyla neaiškumų tarp pirkėjo pareigos patikrinti perkamą įmonę ir pardavėjo pareigos atskleisti informaciją santykio. Tam įtakos turi ir fundamentaliai skirtingi bendrosios ir kontinentinės teisės sistemų požiūriai – minėta *caveat emptor* taisyklė ir pareiga atskleisti esminę informaciją ikisutartiniuose santykiuose. Kadangi šiuo metu verslo įsigijimo sandoriuose minėti du principai yra vartojami greta vienas kito, natūraliai kyla klausimų ar patikrinimas ir informacijos atskleidimas yra šalių teisės ar pareigos, ir kuri iš jų yra viršesnė? Atsakyti į minėtus klausimus svarbu, nes nuo to, kuri pareiga viršesnė, priklausys, ar pirkėjas turi teisę į nuostolių atlyginimą, o tai padaryti padės tiek teisės doktrinos, tiek teismų praktikos analizė.

3.2.1. Pardavėjo pareigos atskleisti informaciją turinys

Pareigą atskleisti informaciją, reikšmingą sutarčiai sudaryti, tam tikrais atvejais nustato CK ir kiti įstatymai¹⁰². Atskleidžiamos informacijos turinys skiriasi priklausomai nuo sutarties rūšies, šalių teisinio statuso ir pan. Įstatymų ir teismų praktikos analizė leidžia teigti, jog pareiga atskleisti informaciją dažniausiai atsiranda tuomet, kai vienos iš sutarties šalių padėtis yra privilegijuota, pavyzdžiui, sutartys su vartotojais¹⁰³.

LAT civilinėje byloje *Piotr Osadčenko v. Auksė Poškuvienė* pasakė, kad pardavėjas privalo atskleisti informaciją, kurią jis žino iki sandorio sudarymo ir kurią atskleisti

¹⁰⁰ MIKELĖNAS, Valentinas. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003, I t. p. 208.

¹⁰¹ *Ibid.*, p. 208.

¹⁰² Pvz., CK 6.353 str. 1 d., 6.645 str. 1 d., CK 6.993 str., Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 56 str. 2 d., Lietuvos Respublikos centrinės kredito unijos įstatymo 45 str. 2 d., Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 6 str., Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymo 5 str., Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 78 str. ir 99 str. ir kt.

¹⁰³ GEDEIKIS, Mindaugas. Pareiga elgtis sąžiningai, kai yra ikisutartiniai santykiai. *Juristas*, 2006, nr. 1, p. 17, 21.

reikalauja sąžiningumo pareiga, o jos neatskleidamas pardavėjas prisiima pareigą atlyginti pirkėjo nuostolius¹⁰⁴. Teisinėje literatūroje yra išsakyta nuomonė, kad tam tikrais atvejais turėtų būti leista pagrįstai atsisakyti kitai šaliai suteikti informaciją, net jei ji ir yra svarbi sutarties sudarymui. Tokia pozicija grindžiama informacijos ekonomine verte (CK 1.97 str. 1 d. informacija yra civilinių santykių objektas, todėl gali turėti ekonominę vertę) arba didelėmis išlaidomis gaunant tokią informaciją. Pažymėtina, kad jei informacijos perdavimas ir surinkimas yra privalomas pagal sutarties sąlygas ir jos kaina įtraukta į bendrą sutarties kainą, tokia informacija kitai šaliai turi būti suteikta.¹⁰⁵

Atkreiptinas dėmesys, kad atskleisti informaciją apie parduodamos įmonės būklę pardavėjas gali keliais būdais: nuroydamas konkrečius faktus, leisdamas pirkėjui susipažinti su įmonės dokumentais¹⁰⁶ arba naudodamas abu minėtus būdus kartu, t.y. kai pirkėjas atskleidžia informaciją informacijos atskleidimo laiške ar memorandume (angl. – *disclosure letter, disclosure memorandum*) ir tuo pačiu leidžia pirkėjui įsitikinti atskleistos informacijos teisingumu, t.y. atlikti *due diligence*. Pardavėjui neatskleidus informacijos, turinčios esminės reikšmės sandoriui sudaryti, pirkėjas gali reikalauti pripažinti pirkimo–pardavimo sutartį negaliojančia, pakeisti jos sąlygas (CK 1.90 – 1.91 str., CK 6.228 str.) arba atlyginti nuostolius. Kaip minėta aukščiau, ar informacija yra esminė ar ne kiekvienu atveju nustatoma atsižvelgiant į konkretaus atvejo ypatumus. Pavyzdžiui, sudarant akcijų pirkimo–pardavimo sutartį tarp juridinių asmenų, vienos iš šalių žinojimas ir neatskleidimas, kad akcijų kaina po mėnesio padidės/sumažės, nebūtų laikoma informacijos nuslėpimu, nes kita šalis turi galimybių pasidomėti rinkos pokyčiais tiek peržiūrėdama viešą informaciją, tiek pasitelkdama ekspertus, nes abi šalys laikomos profesionalais, kurie veikia prisiimdami riziką¹⁰⁷.

Verslo perleidimo atveju dažniausiai pardavėjas informaciją atskleidžia taip vadinamame informacijos atskleidimo memorandume arba laiške. Pagrindinis šio dokumento tikslas yra surinkti visą reikalingą informaciją, kuri padėtų pirkėjui įvertinti įmonę. Be to, jis tarnauja, kaip mechanizmas perkeliantis pardavėjo rizikas, kurios gali kilti iš atskleistų duomenų, pirkėjui¹⁰⁸, t.y. apriboja pardavėjo atsakomybę, nes jei

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. birželio 20 d. nutartis c. b. *Piotr Osadčenko v. Auksė Poškuvienė*, Nr. 3K-3-723/2001, kat. 39.2.4.

¹⁰⁵ GEDEIKIS, Mindaugas. Pareiga elgtis sąžiningai, kai yra ikisutartiniai santykiai. *Juristas*, 2006, nr. 1, p. 17, 22.

¹⁰⁶ KLUMBYTĖ, Skirmantė. Akcijų ir turto (verslo) įsigijimo praktika ir reguliavimas Lietuvoje [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/MA%20sandoriai%20LR%20ypatumai.PPT>>.

¹⁰⁷ GEDEIKIS, Mindaugas. Pareiga elgtis sąžiningai, kai yra ikisutartiniai santykiai. *Juristas*, 2006, nr. 1, p. 17, 22;

¹⁰⁸ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 263.

informacija buvo tinkamai atskleista – pirkėjas netenka teisės jos ginčyti, jei pats nepastebėjo tam tikrų neigiamų dalykų. Pažymėtina, jog informacijos atskleidimo memorandumas arba laiškas yra laikomas sutarties priedu, taigi ir jos dalimi. Paprastai jis susideda iš trijų dalių¹⁰⁹:

1) *Bendri atskleidimai*

Šioje dalyje paprastai nurodoma informacija, kurią galima rasti viešuosiuose registruose ar tokiuose bendro pobūdžio įmonės dokumentuose kaip įstatai. Laikoma, kad tokia informacija pirkėjui yra atskleista automatiškai.

2) *Specifiniai atskleidimai*

Šioje dalyje atskleidžiama informacija, kuri siejama su patvirtinimais ir garantijomis įsigijimo sutartyje. Kiekvienas atskleidimas turėtų būti su nuoroda į konkrečius patvirtinimus ir garantijas.

3) *Atskleistų dokumentų sąrašas*

Atskleistų dokumentų sąrašė nurodytų dokumentų kopijos turi būti perduotos pirkėjui, be to, palanku antrą tokių kopijų komplektą pasilikti pardavėjui kaip įrodymą, jei kiltų ginčas, jog tam tikri dokumentai nebuvo perduoti¹¹⁰.

Pareigos atskleisti informaciją pažeidimu gali būti arba klaidingų žinių pranešimas, arba svarbių aplinkybių nutylėjimas¹¹¹. Toks pažeidimas laikomas apgaulė. Teismų praktikoje apgaulė aiškinama kaip sandorį sudarančio asmens suklaidinimas dėl esminių sudaromo sandorio aplinkybių. Pripažįstama, kad jei apgaulės nebūtų buvę, apgautoji šalis sandorio išvis nebūtų sudariusi arba būtų jį sudariusi kitomis sąlygomis¹¹².

Atkreiptinas dėmesys, kad informacijos atskleidimas yra priemonė pardavėjui išvengti nepageidaujamos atsakomybės: pvz., CK 6.327 str. 2 d. numatyta, kad pardavėjas neatsako pagal pirkėjo reikalavimus už bet kokį daiktų neatitikimą, jeigu sutarties sudarymo metu pirkėjas žinojo arba negalėjo nežinoti apie tokį neatitikimą, o CK 6.334 str. 4 d. pasakyta, kad sutarties sąlygos, panaikinančios ar apribojančios pardavėjo atsakomybę už daiktų trūkumus, negalioja, išskyrus atvejus, kai:

- a) pardavėjas pirkėjui atskleidė daikto trūkumus;
- b) už trūkumus, kurie pardavėjui buvo ar turėjo būti žinomi;

¹⁰⁹ SALANS. Warranties and Disclosures in Acquisition Contracts [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-01-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.internationallawoffice.com>>.

¹¹⁰ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 263.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 3K-3-614/2005, kat. 21.4.2.7.

¹¹² Žr., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 24 d. ir 2003 m. sausio 27 d. nutartis, Nr. 3K-3-1008/2001 ir 3K-3-124/2003 bei kt.

c) pirkėjas savo rizika pirkto daiktus iš asmens, kuris nėra profesionalus pardavėjas¹¹³.

Anglų teisėje aiškiai pripažįstama, jog nėra bendros informacijos atskleidimo pareigos ikisutartiniuose santykiuose. Kitaip sakant, šalys derybų metu nėra teisiškai įpareigos atskleisti tik joms vienoms žinomą informaciją, netgi tokia, kurios atskleidimas paveiktų kitos šalies apsisprendimą sudaryti sutartį. Tačiau yra trys išimtys, kada pardavėjas privalo atskleisti visą informaciją, t.y.¹¹⁴:

- 1) kai neatskleidimas gali iškraipyti teisingą pareiškimą apie faktus;
- 2) kai sutartis reikalauja elgtis pagal *uberrimae fides*; ir
- 3) kai tarp šalių egzistuoja pasitikėjimo elementas.

Kaip minėta aukščiau, Anglijoje *caveat emptor* taisyklė buvo taikoma nuo seno, tačiau, šiame kontekste reikėtų prisiminti atsakomybę, kylančią iš pardavėjo klaidingų patvirtinimų (angl. – *misrepresentation liability*). Tais atvejais, kai šalis sudaro sutartį pasikliaudama pardavėjo klaidingais patvirtinimais – pardavėjas privalo atlyginti nuostolius, arba kita šalis gali prašyti nutraukti sutartį. Taigi, galima daryti išvadą, kad ir bendrosios teisės sistemoje galioja taisyklė, jog jei jau pardavėjas atskleidė informaciją reikšmingą kitai šaliai, kad ši ja remdamasi sudarytų sutartį, tai ta informacija turi būti tiksli. Todėl tam tikrais atvejais privalo saugotis ir pardavėjas (lot. – *caveat venditor*, angl. – *seller beware*). Įspėjimą saugotis pardavėjui verslo įsigijimo atveju iliustruoja byla *MAN v. Freightliner*¹¹⁵, kurioje MAN (toliau – pirkėjas) buvo atlyginti nuostoliai po įmonės įsigijimo iš Freightliner (toliau – pardavėjas) už tai, kad po įsigijimo paaiškėjo, jog pardavėjo finansų patarėjas pateikė klaidingus patvirtinimus apie įsigijamos įmonės finansinę būklę. Ši byla įdomi tuo, kad finansinis patarėjas nebuvo pardavėjo darbuotojas, bet teismas pasakė, kad jis veikė kaip jo atstovas ir dėl to pardavėjui kyla netiesioginė atsakomybė.

Iš to, kas pasakyta aukščiau, galima teigti, jog Lietuvoje yra pripažįstama verslo pardavėjo pareiga atskleisti reikšmingą sutarčiai sudaryti informaciją, kuri, jei tinkamai atskleista, eliminuoja jo atsakomybę dėl vėliau paaiškėjusių įmonės trūkumų, kurių pirkėjas nepastebėjo arba prisiėmė jų egzistavimo riziką. Tuo tarpu Anglijoje tokia pareiga neegzistuoja, tačiau pripažįstama, kad, jei pardavėjas vis dėlto atskleidė tam tikrą informaciją – ji privalo būti teisinga, kitaip pardavėjas bus laikomas atsakingu.

---

¹¹³ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74–2262.

¹¹⁴ FIFOOT, Cheshire; FURMSTON. *Law of Contract*. London, Dublin, Edinburg: Butterworths. 1991, p. 273.

¹¹⁵ BURNS, Robert; KELLY, Alan. United Kingdom: Seller Beware! [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-02-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=38554>>.

3.2.2. Pirkėjo pareiga domėtis (patikrinti)

Patikrinimas yra svarbus pirkėjui, nes, jei jau jis nepasikloviė pardavėjo patvirtinimais ir pats patikrino jų teisingumą bei buvo jais patenkintas, jis netenka teisės ginčyti pardavėjo patvirtinimų klaidingumo¹¹⁶.

Patikrinimo teisė yra įtvirtinta CK 6.328 str. 1 d., kur pasakyta, kad jei šalys nesusitaria kitaip, tai pirkėjas nuo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo ar nuo ofertos pateikimo turi teisę prieš mokėdamas ar prieš priimdamas daiktus juos patikrinti bet kokioje vietoje, bet kokiu laiku ar metodu, kurie atitinka protingumo kriterijus bei CK 6.337 str. 1 ir 2 d. numato, jog, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato daiktų kokybės patikrinimo tvarkos ir terminų, tai daiktų kokybė turi būti patikrinta per protingą terminą ir pagal įprastai taikomas daiktų kokybės patikrinimo sąlygas bei prekybos papročius¹¹⁷. Taigi vienoje normoje CK įtvirtina teisę, kitoje – pareigą. Atsižvelgiant į teisės doktrinos suformuotą nuomonę, manytina, jog visgi vartotojas turi teisę, o verslininkas pareigą patikrinti perkamą objektą.

Vadinasi, kalbant apie patikrinimą galima kalbėti apie aukščiau nurodytą teisę arba apie patikrinimo pareigą, kuri tam tikrais atvejais tenka pirkėjui. Jei pirkėjas šios pareigos neįvykdo vėliau, esant ginčui, tai gali būti vertinama, kaip paties pirkėjo neapdairumas, neatidumas ar nepamatuota rizika sudarant sandorį. Tai pakankamai aktualu akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse. Šiame kontekste Lietuvos Respublikos apeliacinis teismas (toliau – LApT) yra pasakęs, kad „protingas ir apdairus pirkėjas turi pats kaip galima išsamiau ir nuodugniau išanalizuoti įmonės, kurios akcijas jis perka, padėtį, verslo perspektyvas, galimybes gauti pelną ir pan. Ypač tai taikytina asmenims, kurie verčiasi investicine veikla, finansiniu tarpininkavimu ir kita panašia veikla“¹¹⁸. Nors šią nutartį LAT panaikino dėl procedūrinių pažeidimų ir grąžino iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui¹¹⁹, tačiau tokia LApT pozicija patvirtina taisyklę, kad pirkėjo pareiga domėtis priklausau nuo pirkėjo teisinio statuso, t.y. pirkėjas turi domėtis tiek, kiek bet kuris kitas atidus ir rūpestingas tokio paties teisinio statuso subjektas domėtusi konkrečiomis aplinkybėmis.

Vilniaus apygardos teismas iš naujo nagrinėdamas aukščiau minėtą bylą pasakė, jog „vertinant, ar ieškovas buvo sukklaidintas dėl esminių sudaromo sandorio aplinkybių, yra

¹¹⁶ FIFOOT, Cheshire; FURMSTON. *Law of Contract*. London, Dublin, Edinburg: Butterworths. 1991, p. 276.

¹¹⁷ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74–2262.

¹¹⁸ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 14 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 2A-200/2005, kat. 1.4., 22. 3.2.

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 3K-3-614/2005, kat. 21.4.2.7.

taikytinas ir protingumo kriterijus (LR CK 1.5 str.), t.y. šalies, teigiančios, jog ji apgauta, elgesį būtina vertinti atsižvelgiant į apdairaus ir atidaus žmogaus (*bonus pater familias*) elgesį esant analogiškomis aplinkybėms. Teismas pažymi, kad ši sąžiningumo pareiga reiškia, jog pirmiausia pats ieškovas, sudarydamas ginčijamą sandorį turėjo ir galėjo būti pakankamai rūpestingas ir atidus, elgtis, kaip *bonus pater familias*, juo labiau, kad ieškovas buvo ne fizinis asmuo, vartotojas, bet ūkine – komercine veikla užsiimantis juridinis asmuo, turintis valdyti verslo riziką, investicinė bendrovė, kurios pačios veikla, turtinė padėtis, o taip pat ir akcijų vertė gali kisti priklausomai nuo įvairių veiksnių – įmonės, kurios akcijos perkamos, finansinės būklės, jos veiklos rūšies, bendrų ekonominių rodiklių. Toks patikrinimas turėtų apimti bent jau viešai prieinamos informacijos peržiūrą¹²⁰. Lietuvos Respublikos apeliacinis ir Aukščiausiasis teismai šią nutartį paliko galioti¹²¹.

Kitoje byloje *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium“, UAB „Ortofina“ ir R. G. K.*¹²² LAT pasakė, kad „sudarant kiekvieną sandorį turto įgijėjas yra suinteresuotas neturėti problemų dėl įgyjamo turto, siekia apsaugoti, kad jis nebūtų išreikalaujamas. Tai reiškia, kad turto įgijėjas taip pat yra suinteresuotas civilinių teisinių santykių stabilumu. Protingu ir apdairiu, tai reiškia – sąžiningu, gali būti laikomas tas įgijėjas, kuris jam prieinamomis priemonėmis pasidomėjo, ar sandorį ketinantis sudaryti asmuo neturi kreditorių ir, ar sudarant sandorį nebus pažeisti jų interesai. Tai daroma iš dalies jo paties interesais, todėl iš turto įgijėjo pagal sandorį gali būti reikalaujama domėtis kita sandorio šalimi ir jos turtine padėtimi, kiek normaliai reikia sudaryti sandoriui, nepažeidžiant įstatymų. Vadinasi, tai pripažintina jo pareiga“¹²³.

LApT byloje *UAB „Purienuų vaistinė“ v. Šilutės rajono savivaldybė*¹²⁴ ieškovas UAB „Purienuų vaistinė“ reikalavo pripažinti atsakovo veiksmus neteisėtais, kadangi jam įsigyjant 100 procentų vaistinės akcijų nebuvo atskleista visa reikšminga ir tikrovę atitinkanti informacija apie bendrovę. Pirkdamas akcijas ieškovas tikėjosi gauti dividendus iš vaistinės veiklos, tačiau po įsigijimo paaiškėjo, jog pardavėjo pateiktuose buhalterinės apskaitos dokumentuose buvo pateikta klaidinga informacija, dėl ko ieškovas

¹²⁰ Vilniaus apygardos teismo 2006 m. kovo 29 d. sprendimas c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė“ v. Gintaras Brencius*, Nr. 2-424-41/06.

¹²¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 25 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė“ v. Gintaras Brencius*, Nr. 2A-310/2006, kat. 21.4.2.7., 22.3.2., 42.11.3. ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė“ v. Gintaras Brencius*, Nr. 3K-3-145/2007, kat. 21.4.2.1., 21.4.2.7., 22.3.2., 22.3.2.

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 11 d. nutartis c. b. *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium“, UAB „Ortofina“ ir R. G. K.*, Nr. 3K-3-17/2006, kat. 35.6.1, 45.4.

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 30 d. nutartis c. b. *UAB „Purienuų vaistinė“ v. Šilutės rajono savivaldybė*, Nr. 2A-133/2004, kat. 1.3.3.

patyrė nuostolių – planuotų dividendų negavo. Atkreiptinas dėmesys, kad LApT pirmą kartą nagrinėdamas šią bylą pasakė, jog įsigydamas bendrovės akcijas, pagal pateiktus įmonės buhalterinės apskaitos dokumentus pirkėjas turėjo pakankamai pagrindo manyti, kad įsigyja pelningos įmonės akcijas ir gaus dividendus¹²⁵, tačiau iš naujo išnagrinėjus bylą, LApT konstatavo, jog pagrindo tenkinti ieškovo ieškinį nėra, kadangi ieškovas prieš įsigydamas vaistinės akcijas turėjo realią galimybę susipažinti su įmonės veikla ir finansinę būklę atspindinčiais dokumentais ir padaryti atitinkamas išvadas.

Taigi iš negausios Lietuvos teismų praktikos galima daryti išvadą, jog perkant specifinį turtą – akcijas, pirkėjas ypač jei jis yra profesionalas, pats privalo domėtis ir patikrinti perkamą objektą, o jei šios pareigos neįvykdo, tai vertinama kaip pirkėjo neapdairumas ir tokiu atveju patirtų nuostolių jis reikalauti negali.

Atkreiptinas dėmesys, kad Olandijoje, kaip ir Lietuvoje, jau tapo įprasta pirkėjui atlikti *due diligence* prieš įsigyjant verslą. Pažymėtina, kad tinkamo *due diligence* neatlikimas gali užtraukti įsigyjančiosios įmonės valdymo organams asmeninę atsakomybę už nepagrįstos rizikos prisiėmimą. Dėl Olandijoje, kaip ir Lietuvoje, galiojančios pareigos šalims elgtis sąžiningai esant ikisutartiniams santykiams susiklosto sudėtingi santykiai tarp pardavėjo pareigos atskleisti informaciją ir pirkėjo pareigos patikrinti įsigyjamą įmonę. Šiame kontekste Olandijos Aukščiausias Teismas suformulavo tokias taisykles¹²⁶:

- 1) pirkėjas privalo tinkamai ištirti bendrovę ir reikalauti informacijos dėl bet kokių neaiškumų;
- 2) pardavėjas privalo pateikti visą prašomą informaciją (jis taip pat turi atskleisti ir tokią informaciją, kuri jo manymu gali turėti esminės reikšmės pirkėjui sudaryti sutartį, net jei jis tokios informacijos ir neprašė);
- 3) abi šalys turi teisę pasikliauti kiekvienos iš šalių pareiškimų teisingumu.

Vis dėl to, ikisutartinė sąžiningumo pareiga reikalauja, kad abi šalys atsižvelgtų į viena kitos teisėtus interesus ir neleistų kitai šaliai sudaryti sutarties, jei ji tam tikrus faktus suprato klaidingai¹²⁷.

Olandijos teismų praktika ir doktrina pripažįsta bendrą taisyklę, kad pardavėjo pareiga atskleisti informaciją yra viršesnė už pirkėjo pareigą domėtis¹²⁸, tačiau kalbant

---

¹²⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 24 d. nutartis c. b. UAB „Purienuų vaistinė“ v. Šilutės rajono savivaldybė, Nr. 2A-129/2003, kat. 1.3.3.

¹²⁶ Bird&Bird. M&A Peculiarities in the Netherlands [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <http://www.birdandbird.com/english/publications/articles/M_and_A_peculiarities_Netherlands_cfm?RenderForPrint=1>.

¹²⁷ *Ibid.*

apie verslo įsigijimo sandorius, kurių metu pirkėjas atlieka įmonės veiklos patikrinimą, teismų pozicija minėtu klausimu skiriasi. Šiame kontekste esminė yra *Hoog Catharijne*¹²⁹ byla, kurioje Olandijos Aukščiausiasis Teismas suformulavo taisyklę, jog tais atvejais, kai pirkėjas prieš įsigydamas verslą prisiima didesnę rūpestingumo pareigą atlikdamas įmonės veiklos patikrinimą tam pasitelkdamas profesionalius patarėjus, teisininkus, apskaitininkus, finansininkus ir pan., pirkėjo pareiga patikrinti yra viršesnė už pardavėjo pareigą atskleisti. Tokią savo poziciją teismas aiškina tuo, kad tais atvejais, kai pirkėjas apsiima atlikti įsigyjamos įmonės veiklos patikrinimą, o jam talkina įvairių sričių profesionalai, jis yra tokioje padėtyje, kuri įgalina jį surasti įmonės trūkumus geriau, nei tai galėtų padaryti pardavėjas. Be to, tokia padėtis jam suteikia teisę rastų trūkumų problemas išspręsti galutinėje sutartyje, o jei tam tikrų trūkumų jis nesugebėjo rasti yra preziumuojama, jog jis galėjo juos rasti ir tai turi būti vertinama kaip pirkėjo prisiimama rizika, kadangi jis prisiėmė padidintą rūpestingumo pareigą atlikdamas įmonės veiklos tyrimą. Atkreiptinas dėmesys, jog pagal tokį aiškinimą pardavėjas nėra laikomas atsakingu netgi pagal jo duotas garantijas sutartyje. Taigi matome, jog vietoj to, kad teismas būtų pasakęs, jog pirkėjas elgėsi atidžiai ir rūpestingai norėdamas patikrinti įsigyjamą daiktą bei dėjo visas pastangas įsigyjamos įmonės trūkumams surasti, jis tiesiog nubaudė pirkėją už jo atsargumą. Pažymėtina, kad tais atvejais kai įsigyjamos įmonės veiklos patikrinimas neatliekamas, tebegalioja bendras principas, kad pardavėjo pareiga atskleisti informaciją yra viršesnė už pirkėjo pareigą domėtis¹³⁰.

Olandų teisininkė E. Visser susiklosčiusią situaciją aiškina kaip Europinės integracijos rezultata, kuri sąlygojo užsienio praktikos instrumento (*due diligence*) perkėlimo į kitą teisinę sistemą ir iš to gautas netikėtas pasekmes, kurios iš esmės yra priešingos tos sistemos principams. Galima teigti, jog tokia situacija pastato šalis į tam tikrą aklavietę, nes jos teisiniai lūkesčiai neišpildomi, tačiau iš kitos pusės tai paaiškinama kaip tam tikro balanso suradimu tarp pareigos atskleisti ir pareigos patikrinti atsižvelgiant į sandorio faktines aplinkybes¹³¹.

---

¹²⁸ VISSER, Evelien. Two Concepts Affected by European Legal Integration – More to come? In Paper to be presented at the Fifth Benelux – Scandinavian Conference on Legal Theory: European Legal Integration and Analytical Legal Theory. Maastricht, 2002, p. 13 – 15.

¹²⁹ Olandijos Aukščiausiasis Teismas, 1995 m. gruodžio 22 d., Nr. 300, *ABP v. FGH*. Cituota pagal: VISSER, Evelien. Two Concepts Affected by European Legal Integration – More to come? In Paper to be presented at the Fifth Benelux – Scandinavian Conference on Legal Theory: European Legal Integration and Analytical Legal Theory. Maastricht, 2002, p. 15.

¹³⁰ *Cit. op.* 128, p. 15.

¹³¹ VISSER, Evelien. Two Concepts Affected by European Legal Integration – More to come? In Paper to be presented at the Fifth Benelux – Scandinavian Conference on Legal Theory: European Legal Integration and Analytical Legal Theory. Maastricht, 2002, p. 17.

Apibendrinant galima teigti, kad pirkėjas turi pareigą atlikti įsigyjamos įmonės veiklos patikrinimą, tačiau atsižvelgiant į šalių sąžiningumo principo turinį, tarp šios pirkėjo pareigos ir pardavėjo pareigos atskleisti reikšmingą sandoriui sudaryti informaciją turi būti balansas, t.y. pardavėjas turėtų būti laikomas atsakingu jei nuslėpė ar netinkamai atskleidė tam tikrą informaciją apie įsigyjamą įmonę, o pirkėjas pats prisiims nuostolių kilimo riziką, jei įmonės veiklos patikrinimą atliko aplaidžiai.

3.3. Įmonės trūkumų instituto taikymas, kai verslas perkamas akcijų pirkimo–pardavimo būdu

Pagal pradinę savo kilmę daiktų trūkumų institutas buvo skirtas tik „klasikiniam“ daiktams ir tik vėliau jo taikymas išplito. Daikto trūkumas pripažįstamas tada, kai dėl daikto savybių yra įsivėlusį klaida (subjektyvus trūkumas) arba jei daiktas neatitinka aptartų savybių (objektyvus trūkumas)¹³². Abejonių nekyla dėl daiktų trūkumų instituto taikymo perleidžiant verslą turto arba įmonės pirkimo–pardavimo būdu¹³³. Tačiau, ar įmanomas šio instituto taikymas akcijų pirkimo–pardavimo atveju, vienareikšmiško atsakymo nerasime nei teismų praktikoje, nei teisės doktrinoje.

Pažymėtina, kad teisės aktai pirkėjo teisės reikšti pretenzijas dėl įmonės trūkumų perkant akcijas tiesiogiai nenumato. Yra nuomonių, jog daiktų trūkumų institutas akcijoms gali būti taikomas tik tokia apimtimi, kiek tai susiję su pačios akcijos trūkumais, t.y. jos nėra apmokėtos, pasirašytos ir pan. Vadovaujantis šia pozicija daiktų trūkumų institutas perleidžiamai bendrovei negali būti taikomas, kai šis perleidimas vykdomas perleidžiant ne pačią bendrovę, bet jos akcijas. Pagal CK akcija yra civilinių teisių objektas, vertybinis popierius (CK 1.102 str.), o pagal teisės doktriną daiktu ji galėtų būti laikoma tik tada jei yra materialinė ir jei naudojama ne pagal tikrąją jos paskirtį, pvz., ji yra naudojama tam tikrai informacijai užrašyti. Vis dėl to, kai ji naudojama pagal paskirtį, ji bus nuosavybės vertybinis popierius, o ne daiktas.

Priešingos pozicijos atstovai mano, jog daiktų trūkumų institutas turėtų būti taikomas, kai sutartimi perleidžiamas kontrolinis akcijų paketas, įgalinantis daryti įtaką bendrovės veiklai ir valdymui, o tokio įsigijimo tikslas yra verslo įsigijimas, nes šiuo atveju siekiama tokio paties ekonominio rezultato, kaip ir įmonės pirkimo–pardavimo sutartimi. Be to, yra autorių manančių, jog akciją galima apibūdinti kaip teisinę fikciją, juridinį instrumentą, suteikiantį tam tikrą teisių visumai materialinę formą, turint tikslą

---

¹³² KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 29.

¹³³ CK 6.408 str.

pritaikyti joms teisinį daiktų režimą taip siekiant suteikti didesnes garantijas bei teisinę apsaugą ir kartu didinti jų apyvartumą¹³⁴. Atkreiptinas dėmesys, jog CK 6.305 str. 2 d. numatyta, kad bendrosios pirkimo–pardavimo nuostatos vertybinių popierių pirkimui–pardavimui taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato kitaip. Pažymėtina, jog kiti įstatymai specialių taisyklių akcijų pirkimo–pardavimo sutartims, dėl kurių minėtos bendrosios nuostatos negalėtų būti taikomos, nenumato. Be to, manytina, jog nėra kliūčių akcijų pirkimo–pardavimo sandoriams, kurių tikslas yra verslo įsigijimas, pagal įstatymo analogiją taikyti CK 6.408 str., nes šiuo sandoriu siekiama tokio paties ekonominio rezultato tik pasitelkiant kitą teisinį mechanizmą, kurio tam tikrų reikšmingų aspektų nei CK, nei kiti įstatymai nereglamentuoja, t.y. šiuo atveju yra teisės spraga. Vienas iš teisės spragų užpildymo būdų yra įstatymo arba teisės analogija (CK 1.8 str.). Šiuo atveju galima taikyti įstatymo analogiją, nes tam yra visos reikalingos sąlygos, t.y. nėra konkrečių teisės normų reglamentuojančių minėtą situaciją, egzistuoja teisinės taisyklės reglamentuojančios panašius teisinius santykius bei minėti santykiai yra tokie panašūs, jog galima daryti pagrįstą išvadą, kad analogijos taikymas yra pateisinamas, t.y. neprieštaruoja santykio esmei ir pobūdžiui¹³⁵. Visuotinai pripažinus tokią poziciją būtų geriau apsaugomi pirkėjo interesai įsigyjant verslą akcijų pirkimo–pardavimo būdu atsižvelgiant ir į tai, kad Lietuvoje įsigyjant verslą tokių sandorių sudaroma daugiausiai. Įtvirtinus konkrečia normą ar teismų praktikai suformavus tokią taisyklę, pirkėjas galėtų daug efektyviau ginti savo teises paaiškėjęs, kad jo įsigyta įmonė turi trūkumą. Įmonei turint esminį trūkumą, būtų taikomas CK 6.408 str. 5 dalies nuostatos, pagal kurias, jei pardavėjas negali pašalinti ar nepašalina per nustatytą terminą esminio trūkumo, pirkėjas turi teisę teismo tvarka reikalauti nutraukti arba pakeisti sutartį ir atlyginti nuostolius. Pakeičiant sutartį pirkėjas turėtų teisę reikalauti sumažinti įmonės kainą. Esminiu įmonės trūkumu gali būti pripažįstama tai, kad įmonė apskritai nėra įmonė arba, kad jos negalima panaudoti sutartyje nurodytam ar numanomam tikslui. Tai dažniausiai reiškia didelį įmonės ekonominės vertės sumenkėjimą¹³⁶, kas yra pagrindas sumažinti sandorio kainą. Kainą sumažinti būtų galima ir kitais atvejais, pvz., jeigu pirkėjui buvo perduotos sutartyje nenurodytos pardavėjo prievolės (CK 6.408 str. 3 d.). Kitais atvejais įmonės trūkumą klausimas sprendžiamas *mutatis mutandis* pagal bendras CK 6.321 – 6.323, 6.330, 6.334, 6.341 straipsnių normas.

---

¹³⁴ KIRŠIENĖ, Julija. Akcininko nuosavybės teisės įgyvendinimo problemos. *Jurisprudencija*, 2002, t. 28, p. 87, 89.

¹³⁵ MIKELĖNAS, Valentinas. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 82.

¹³⁶ KERUTIS, Kristupas. Įmonės pardavimas [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-03-20]. Prieiga per internetą: <http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=50&new_id=570>.

Galiausiai, akcijų pirkimo problematiką apibendrina Vokietijos Aukščiausiojo Teismo suformuluota taisyklė, pagal kurią daiktų trūkumų normas galima taikyti tada, kai pirkėjas, įsigydamas dalį akcijų, užima dominuojančią padėtį, o pardavėjui ar trečiajam asmeniui likusios dalys yra tokios menkos, kad pirkėjo teisė valdyti įmonę negali būti iš esmės suvaržyta¹³⁷. Atsižvelgiant į tai galima tik tikėtis, kad ir Lietuvos teismai ateityje suformuluos panašias taisykles, nors kol kas jie nėra linkę to daryti.

3.4. Nuostolių nustatymo būdai, pažeidus sutartyje numatytus patvirtinimus ir garantijas

Asmens nuostoliai yra jo patirta žala išreikšta pinigais (CK. 6.249 str. 1 d.). Bendra nuostolių atlyginimo taisyklė yra tokia, kad nuostoliai turi būti atlyginti visiškai nebent sutartis ar įstatymas numatytų ką kita (CK 6.251 str.). Įstatyminė visiško nuostolių atlyginimo paskirtis yra atsakingam už padarytą žalą asmeniui atlyginus tiesioginius ir (ar) netiesioginius nuostolius, grąžinti šalis į iki teisės pažeidimo buvusią padėtį, adekvačiai kompensuojant nukentėjusiajam asmeniui jo patirtą nuostolių dydį. Šiuo atžvilgiu teisiškai reikšmingos visos bendrosios civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, padaryti nuostoliai, šių sąlygų priežastinis ryšys, taip pat žalą padariusiojo bei atsakingo asmens kaltė (CK 6.246 str. – 6.249 str.)¹³⁸, išskyrus atvejus kai atsakomybė kyla be kaltės, pvz., sandorio šalims esant verslininkams (CK 6.256 str. 4 d.). Vadinasi, nagrinėjamu atveju nukentėjusi šalis turi būti gražinta į tokią padėtį, kurioje būtų buvusi, jei patvirtinimai ir garantijos būtų buvę teisingi. Kaip jau buvo minėta aukščiau, įsigyjant verslą akcijų pirkimo–pardavimo būdu šį tikslą pasiekti yra labai sunku, nes nėra visuotinai pripažintų taisyklių kaip apskaičiuoti, kokią įtaką įmonės vertės sumažėjimas gali turėti akcijų vertės sumažėjimui. Pažymėtina, jog net ir šalims susitarus dėl tam tikrų nuostolių skaičiavimo formulių sutartyje, nėra aišku, ar nuostoliai būtų apskaičiuoti teisingai dar ir todėl, jog įmonės akcijų vertei įtakos turi daugelis pašalinių veiksnių, o ne tik tam tikro patvirtinimo ar garantijos klaidingumas. Todėl toliau nuostolių apskaičiavimo problematika bus nagrinėjama pripažįstant, jog įmonės vertės sumažėjimas dėl klaidingų patvirtinimų ir garantijų reiškia tiesioginius nuostolius pirkėjui (akcininkui), kuris akcijų pirkimo–pardavimo sutartimi siekė įsigyti pelningą įmonę. Toks pasirinkimas grindžiamas tuo, jog šalys praktikoje pripažįsta tokį prilyginimą ir laiko jį atitinkančiu šalių interesus.

¹³⁷ KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24, 27.

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis c. b. *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Bandužiai“*, Nr. 3K-3-1177/2003, kat. 39.2.3., 39.2.4., 39.6.1., 40.10.

Atkreiptinas dėmesys, jog po įmonės įsigijimo paaiškėjus, kad tam tikri patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi, pirkėjas gali reikalauti nuostolių, kurie dažniausiai skaičiuojami vienu iš žemiau nurodytų būdų:

- 1) skaičiuojamas kainų skirtumas tarp įsigyotos įmonės vertės, kuri buvo patvirtinta ir garantuota sutartyje (t.y. sumokėta kaina) ir realios vertės paaiškėjus, kad patvirtinimai ir garantijos yra klaidingi¹³⁹; arba
- 2) iš sutartos įmonės kainos atėmus tokią sumą, kuria įmonės balanse buvo pervertintas tam tikras turtas ar kitas balanse nurodytas elementas (angl. – *dollar-for-dollar recovery*)¹⁴⁰.

Antrasis būdas yra daug paprastesnis ir greitesnis, todėl praktikoje naudojamas dažniau. Tuo tarpu pirmuoju atveju reikia labai atidžiai nustatyti minėtas vertes, kad būtų galima atlikti palyginimus. Problema šiuo atveju kyla nustatant realią (tikrąją) įmonės vertę, t.y., kokią kainą šalis būtų mokėjusi, jei ji būtų žinojusi apie esamą trūkumą. Atkreiptinas dėmesys, kad pirkėjas ne visada už įsigyjamą verslą moka rinkos kainą, jis gali permokėti arba neprimokėti, todėl skaičiuojant kainų skirtumą reikia atsižvelgti ir į šalių naudotus metodus vertinant įmonę bei skaičiuojant kainą. Būtent tokį atsakymą į šį klausimą pateikia Anglijos apeliacinis teismas byloje *Senate Electrical Wholesalers Ltd v. Alcatel Submarine Networks Ltd*¹⁴¹, kurioje jis išaiškino, jog nustatant įmonės tikrąją vertę reikia remtis tokiu kriterijumi, kokį šalys naudojo kainai apskaičiuoti. Nors teismo sprendimas atrodo logiškas ir atitinkantis šalių interesus, tačiau yra nuomonių¹⁴², jog šiais moderniais laikais tikrąją įmonės vertę objektyviau galima nustatyti pasitelkiant ekspertus, kurie įmonės tikrąją vertę nustatytų pagal jos finansinius rodiklius, naudodami tokius instrumentus kaip EBITDA, EBIT ar P/E koeficientą, nes šalys įmonę gali vertinti ne tik pagal šiuos, bet ir pagal subjektyvius kriterijus. Specialistai tvirtina, kad paprastai įmonės pirkėjai permoka 20 – 30 procentų, nes jų lūkesčiai visada yra didesni nei pardavėjų¹⁴³.

---

¹³⁹ WILKEN, Sean; GHALY, Karim. Damages for Breach of Warranty on the Sale of Business [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą:

<http://www.39essex.com/documents/KGA_SW_Breach_of_Warranty_2005.pdf>.

¹⁴⁰ ROSENBLOOM, H. Arthur; MANN, R. Jeffrey. Liability and Damage Issues in the Interpretation of Material Adverse Change/Material Adverse Effect Clauses [interaktyvus]. *Mergers & Acquisitions Litigation Reporter*, 2001, Vol. 11, Issue 10 [žiūrėta 2008-03-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.andrewsonline.com>>.

¹⁴¹ Court of Appeal, [1999] 2 Lloyd's Rep. 423, CA. In WILKEN, Sean; GHALY, Karim. Damages for Breach of Warranty on the Sale of Business [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą: <http://www.39essex.com/documents/KGA_SW_Breach_of_Warranty_2005.pdf>.

¹⁴² WILKEN, Sean; GHALY, Karim. Damages for Breach of Warranty on the Sale of Business [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą: <http://www.39essex.com/documents/KGA_SW_Breach_of_Warranty_2005.pdf>.

¹⁴³ MEŠKAUSKAITĖ, Jurgita. Įmonės pardavimas: svarbu ne tik pelnas [interaktyvus]. *Verslo žinios*. 2004 [žiūrėta 2008-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.lawin.lt/lt/docs/download/1441.php>>.

3.5. Įmonės (verslo) vertinimo metodai

Atkreiptinas dėmesys, kad verslo vertinimas svarbus ne tik prieš sudarant verslo įsigijimo sandorį, bet ir nuostolių apskaičiavimui po įsigijimo, jei sutartis buvo pažeista. Pažymėtina, kad įmonės kaina ir įmonės vertė yra skirtingos sąvokos. Pagrindinis skirtumas tarp įmonės vertės ir kainos yra tas, kad vertė atspindi rinkos požiūrį į vertinamos įmonės naudingumą, tuo tarpu kaina yra pinigų suma, kuri yra paprašyta, pasiūlyta ar sumokėta už verslą¹⁴⁴. Įmonės vertė yra nustatoma jos vertinimo momentu, naudojant tam tikrus pasirinktus vertinimo metodus. Vertinimo procesas turi būti atliekamas nešališkai, jis apima vertintojo nuomonę apie įmonės turto būklę, jo tinkamumą naudoti bei tikėtiną piniginę vertę rinkoje. Įmonės vertė yra jos naudingumo tam tikru metu matas, nustatytas pagal atitinkamą vertinimo metodą¹⁴⁵. Vertinimo metodų yra daug, jie priklauso nuo vertinimo tikslų ir objektų, tačiau pagrindiniai, nustatyti Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme¹⁴⁶, yra tokie:

1) *lyginamosios vertės (pardavimo kainos analogų) metodas*, kurio esmė yra palyginimas, t. y. turto rinkos vertė nustatoma palyginus analogiškų objektų faktinių sandorių kainas, kartu atsižvelgiant į nedidelius vertinamo turto bei jo analogo skirtumus;

2) *atkuriamosios vertės (kaštų) metodas*, kurio pagrindas yra skaičiavimai, kiek kainuotų atkurti esamos fizinės būklės ir esamų eksploatacinių bei naudingumo savybių objektus pagal vertinimo metu taikomas darbų technologijas bei kainas;

3) *naudojimo pajamų vertės (pajamų kapitalizavimo arba pinigų srautų diskonto) metodas*, kai turtas vertinamas ne kaip įvairaus turto suma, bet kaip verslo objektas, duodantis pelną. Šis metodas taikomas tada, kai tikimasi, kad vertinamo turto naudojimo vertė objektyviausiai parodys turto vertę rinkoje;

4) *kiti Lietuvos Respublikos Vyriausybės aprobuoti ir tarptautinėje praktikoje pripažinti metodai*.

Paprastai verslo įsigijimų praktikoje yra naudojami trys pagrindiniai įmonės vertinimo metodai: grynujų aktyvų vertės metodas (angl. – *the net asset basis*), istorinio pelningumo daugiklio metodas (angl. – *multiple of historic earnings*) ir diskontuotų pinigų srautų metodas (angl. – *discounted cashflow basis*)¹⁴⁷.

¹⁴⁴ TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28], p. 36. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>.

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo (su pakeitimais ir papildymais) 2 str. Valstybės Žinios, 1999, Nr. 52–1672.

¹⁴⁶ 7 str. Valstybės Žinios, 1999, Nr. 52–1672.

¹⁴⁷ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 318.

1. *Grynujų aktyvų vertės metodas.*

Šis metodas yra vienas paprasčiausių vertinant įmones. Juo apskaičiuojama grynujų aktyvų vertė (angl. – *net assets value (NAV)*) arba buhalterinė vertė (angl. – *book value*). Ši vertė yra apskaičiuojama iš viso įmonės turto (angl. – *total assets*) atimant skolas (angl. – *liabilities*) ir nematerialų turtą (angl. – *intangible assets*) pvz.: patentai, prestižas¹⁴⁸. Įmonės rinkos vertės kontekste buhalterinė vertė gali parodyti įmonės akcijos kainos nepakankamą įvertinimą arba pervertinimą. Šis metodas labiau tinka apskaičiuojant mažesnių įmonių vertę.

2. *Istorinio pelningumo daugiklio metodas.*

Tai dažniausiai naudojamas metodas vertinant įmones. Atitinkamas daugiklis yra dauginamas su įmonės EBITDA (pelnas prieš palūkanas, mokesčius, nuvertėjimą ir amortizaciją) arba dažniau su EBITA (pelnas prieš palūkanas, mokesčius ir amortizaciją, neįvertinant nuvertėjimo). Pelnas yra apskaičiuojamas imant vidurkį pastarųjų dviejų arba trijų metų pelnus pridėjus einamųjų metų, arba dar kitų metų prognozuojamus pelnus. Gautas pelno vidurkis yra dauginamas iš daugiklio, kuris apskaičiuojamas imant įmonės pelningumo akcijai rodiklį – P/E (akcijos kaina/pelnas vienai akcijai), kur akcijos kaina yra tuometinė rinkos kaina arba pastarųjų metų rinkos kainų vidurkis ir pelnas vienai akcijai už pastaruosius 12 mėnesių¹⁴⁹. Tačiau, jeigu pelno nėra, įvertinti šiuo metodu nepavyks arba jeigu rinkoje įmonės akcijomis neprekiuojama, tai šis metodas tampa labai subjektyviu. Tuomet šį metodą reikėtų derinti su kitais metodais¹⁵⁰.

3. *Vertinimas pagal diskontuotus pinigų srautus.*

Taip pat dažnai naudojamas vertinimo metodas, apskaičiuojamas susiejant turto vertę su būsimųjų pinigų srautų dabartine verte. Diskontavimas – tai procesas, kurio metu kiekvieno ateities periodo pinigų srautas sumažinamas nustatytu procentu (diskonto norma), siekiant atspindėti neapibrėžtumą, susijusį su prognozuojamais ateities pinigų srautais¹⁵¹. Apskaičiavimo procesą galima suskirstyti į tris dalis:

- 1) nustatomas turto gyvavimo laikas;
- 2) apskaičiuojami būsimi pinigų srautai per nustatytą turto gyvavimo laiką;
- 3) pritaikoma diskonto norma, kuria būsimi turto pinigų srautai diskontuojami į dabartinę vertę.

¹⁴⁸ Book Value [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.investopedia.com/terms/b/bookvalue.asp>>.

¹⁴⁹ KANCEREVYČIUS, Gitanas. *Finansai ir investicijos*. 2-asis leidimas. Kaunas: Smaltijos leidykla, 2006, p. 258.

¹⁵⁰ *Ibid.*, p. 245.

¹⁵¹ TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28], p. 39. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>.

Šis metodas labiausiai tinka įmonėms, kurių pinigų srautai yra teigiami, gali būti gana lengvai prognozuojami ir kai yra pagrindas nustatyti diskonto normai. Metodas yra pagrįstas turto fundamentaliomis charakteristikomis ir dėl to mažiau priklauso nuo rinkos lūkesčių ir nuomonių svyravimo, tačiau šio metodo taikymas reikalauja daug duomenų ir informacijos, kurią gali būti sudėtinga gauti arba jos gali trūkti ir apskaičiuota turto tikroji ekonominė vertė nėra garantuota, t.y. laikui einant ji gali kisti¹⁵².

Pažymėtina, jog nustatyta verslo vertė taip pat reikšmingai priklauso ir nuo vertintojo tikslų bei informacijos pobūdžio, kuria buvo naudojama vertinimo metu. Vertinimo metu paprastai analizuojama tokia vidinė įmonės informacija kaip įmonės finansinės ataskaitos, aiškinamieji raštai, finansinės prognozės ir kiti dokumentai. Įmonės vertinimui naudojama ir išorinė informacija, tai analogiškų įmonių finansiniai rodikliai, rinkos ir ūkio šakos tendencijos, vartotojų poreikių analizė, konkurencinė aplinka, bendra makroekonominė perspektyva ir pan.¹⁵³

Kaip matyti iš aukščiau pateiktų vertinimo metodų, jie yra sudėtingi ir tinkami ne visiems atvejams, todėl sunku surasti abiejų šalių interesus atitinkantį metodą, o esant ginčui, juos naudojant nuostolių apskaičiavimui reikalinga pasitelkti tinkamus ekspertus, nes mažai tikėtina, jog patys teisėjai atliktų tokius skaičiavimus. Be to, yra nuomonių¹⁵⁴, jog įmonės vertinimas yra subjektyvus dalykas, nes vertinimo rezultatai gali labai skirtis ir priklausyti nuo pasirinktų vertinimo metodų ir informacijos pobūdžio.

3.6. Pirkėjo interesų apsaugos alternatyvos

Sudarant verslo perleidimo sutartis akcijų pirkimo–pardavimo būdu nereikėtų užmiršti, kad egzistuoja tam tikri būdai kaip užtikrinti tinkamą sutarties vykdymą, kurie gali ženkliai sumažinti riziką patirtų nuostolių neatgauti arba juos atgauti nepilnai. Šiam tikslui pasiekti gali būti naudojami vienas ar keli prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai numatyti CK 6.70 str. Įprastiniai prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai yra netesybos, įkeitimas (hipoteka), laidavimas, garantija ir rankpinigiai. Be to, sutartyje galima numatyti ir kitokius alternatyvius būdus, kurie neprieštarauja imperatyvioms įstatymų

---

¹⁵² KANCEREVYČIUS, Gitanas. *Finansai ir investicijos*. 2-asis leidimas. Kaunas: Smaltijos leidykla, 2006, p. 247.

¹⁵³ TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28], p. 37. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>.

¹⁵⁴ KANCEREVYČIUS, Gitanas. *Finansai ir investicijos*. 2-asis leidimas. Kaunas: Smaltijos leidykla, 2006, p. 244.

normoms, teisės principams, viešajai tvarkai ir gerai moralei¹⁵⁵. Iš tokių alternatyvių būdų paminėtini pardavėjo patvirtinimų ir garantijų draudimas, kainos dalies mokėjimo sulaikymas (angl. – *holdback*) ar kainos dalies atidėjimas į sąlyginio depozito sąskaitą (angl. – *escrow*). Taip pat tai gali būti pirkimo kainos koregavimo mechanizmo nustatymas (angl. – *purchase price adjustments*) ar nuostolių padengimo garantijos (angl. – *indemnity*) įtraukimas į sutartį. Numačius minėtus instrumentus akcijų pirkimo–pardavimo sutartyje, kuria įsigijamas verslas, galima išvengti nepageidaujamų nuostolių skaičiavimo ir išieškojimo problemų, esant patvirtinimų ir garantijų pažeidimui po sutarties sudarymo.

Toliau bus aptariami tik aukščiau minėtų alternatyvių pirkėjo interesų užtikrinimo būdų ypatumai, nes jie nėra tradiciniai Lietuvos sutarčių teisėje ir dažniausiai yra siūlomi užsienio pirkėjų sutartyse, todėl reikalauja išsamesnės analizės.

3.6.1. Kainos dalies mokėjimo sulaikymas ir kainos dalies atidėjimas į sąlyginio depozito sąskaitą

Šie du pirkėjo interesų užtikrinimo mechanizmai yra panašūs ir dažniau naudojami verslą perleidžiant akcijų pirkimo–pardavimo būdu, nei parduodant įmonę, kaip turtinį kompleksą¹⁵⁶. Kainos mokėjimo sulaikymas yra sutartinė sąlyga, kurioje numatoma, jog likusi kaina bus sumokėta, kai įvyks tam tikra sutartyje numatyta aplinkybė. Tuo tarpu kainos dalies atidėjimas į sąlyginio depozito sąskaitą yra pirkėjo ir pardavėjo susitarimas tam tikrą pirkimo kainos dalį patikėti saugoti trečiam neutraliam asmeniui, pvz., bankui, notarų biurui ir pan., tol, kol bus įvykdyta sutartyje numatyta sąlyga. Verslo įsigijimo atveju tai abiem atvejais reiškia, kad visa kaina bus sumokėta tada, kai paaiškės, jog nėra paslėptų įsigijamos įmonės trūkumų ar tam tikrų neatskleistų išipareigojimų. Atkreiptinas dėmesys, kad minėtais būdais galima pasiremti iki sandorio užbaigimo momento ir tam tikrą nustatytą laiką po jo. Jei trūkumai ar kitos neatskleistos rizikos paaiškės po to, kai bus sumokėta visa kaina, reikės taikyti kitus pirkėjo interesų užtikrinimo būdus tokius kaip nuostolių padengimo garantija ar patvirtinimų ir garantijų draudimas, todėl patartina juos naudoti kartu.

---

¹⁵⁵ MIKELĖNAS, Valentinas. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003, I t., p. 113.

¹⁵⁶ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 24.

3.6.2. Nuostolių padengimo garantija

Nuostolių padengimo garantija yra sutarties sąlyga, kuri numato vienos šalies pažadą kitai šaliai atlyginti sutartyje sutartą nuostolių sumą atsitikus tam tikram sutartyje aptartam įvykiui. Nuostolių padengimo garantija nėra lietuviškos kilmės, tai taip pat bendrosios teisės institutas. Tokios garantijos yra glaudžiai susiję su pardavėjo duodamais patvirtinimais ir garantijomis, kadangi jos tarnauja kaip iš konkrečių patvirtinimų ir garantijų pažeidimo kilusių nuostolių automatinio atlyginimo sąlyga¹⁵⁷, t.y. esant sutartyje numatytai nuostolių padengimo garantijai nereikalaujama įrodyti ryšio tarp patvirtinimo ir garantijos pažeidimo ir įmonės vertės sumažėjimo¹⁵⁸. Tokiu atveju užtenka įrodyti faktą, kad tam tikri patvirtinimai ir garantijos buvo pažeisti ir to pakanka, kad suveiktų nuostolių padengimo garantijoje numatyta pirkėjo teisių apsauga – pardavėjui kiltų pareiga sumokėti nustatytą pinigų sumą už konkrečių patvirtinimų ir garantijų pažeidimą.

Nuostolių padengimo garantija gali nustatyti pardavėjo atsakomybės limitą, kuris paprastai bus nustatomas procentiniu dydžiu nuo pardavimo kainos ir nebus didesnis nei šimtas procentų, t.y. visa pirkimo kaina. Be tokios viršutinės ribos (angl. – *cap*) nuostolių padengimo garantijoje gali būti numatyta vienas ar keli „krepšiai“ (angl. – *baskets*). Tokiu atveju pardavėjas laikomas atsakingu tik tuomet, kai jo pažeidimas viršija tam tikrą „krepšyje“ nustatytą pinigų sumą. Kai nustatomas vienas toks „krepšys“, reiškia, kad visų padarytų pažeidimų suma sudedama ir pardavėjas privalo atlyginti pirkėjui nuostolius tik tuo atveju, jei jo pažeidimų suma viršija nustatytą pinigų sumą „krepšyje“. Jei nustatomi keli „krepšiai“ tuomet tik peržengus tam tikro konkretaus „krepšio“ ribą pardavėjas privalės atlyginti nuostolius. Minėti „krepšiai“ nustatomi naudojant esminio neigiamo pokyčio sąlygą (angl. – *material adverse change/material adverse effect clause (MAC/MAE)*), kuri numato, kokia pažeidimų suma sudarys esminį neigiamą pokytį, dėl kurio pardavėjui kils pareiga atlyginti nuostolius. Tokios žemutinės sumos nustatomos norint išvengti skundų dėl smulkių pažeidimų ar pardavėjo smulkių klaidų¹⁵⁹. Kadangi verslo įsigijimo sandoriuose jau tapo įprasta dalį pirkimo kainos, pagal sutarties sąlygas, deponuoti, tokiu atveju pirkėjo nuostoliai pirmiausia bus padengiami iš tokios sąskaitos¹⁶⁰.

---

¹⁵⁷ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 4.

¹⁵⁸ *Ibid.*, p. 4.

¹⁵⁹ *Ibid.*, p. 28.

¹⁶⁰ UTZ, John. Representations, Warranties, and Covenants Relating to Employee Benefit Plans. *Journal of Pension Planning and Compliance* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

Galima teigti, jog nuostolių padengimo garantija konceptualiai atitinka CK numatytas netesybas baudos forma, kai šalys iš anksto sutartyje už tam tikrą jos sąlygų pažeidimą numato konkrečią pinigų sumą, kurią turės atlyginti sutartį pažeidusi šalis. Toks šalių susitarimas reiškia, kad pirkėjui reikia įrodyti tik sutarties pažeidimo faktą, o konkrečių nuostolių dydžio – ne. Taip yra todėl, kad sutartimi sulygtos netesybos yra „laikomos iš anksto nustatytais būsimais kreditoriaus nuostoliais, kurie gali būti pripažinti minimaliais nuostoliais. <...> Be to, sutartyje nustatydamos netesybų dydį šalys gali susitarti dėl nuostolių ir netesybų (išskyrus įstatymines netesybas) santykio bei tokiu būdu konkretizuoti sutartinės civilinės atsakomybės ir prievolės įvykdymo užtikrinimo ypatumus. Šie sutartinių netesybų ypatumai neleidžia jų mažinti iki kreditoriaus įrodytų nuostolių dydžio, nes tokiu būdu būtų paneigtas sutarčių laisvės principas“¹⁶¹.

Pažymėtina, kad sandorio šalims esant verslininkams, jos atsako tik už tuos nuostolius, kuriuos protingai galėjo numatyti sandorio sudarymo metu (CK 6.258 str. 4 d.), t.y. taikoma nuostolių numatymo doktrina. Toks atsakomybės ribojamas grindžiamas tuo, jog pagal CK 6.256 str. 4 d. verslininkas atsako be kaltės, todėl nuostolių numatymo doktrina skirta tokios griežtos civilinės atsakomybės poveikiui sušvelninti, kad ji neprarastų savo kompensacinio pobūdžio ir nevirstų bausme. Kokius nuostolius verslininkas galėjo ar turėjo numatyti kiekvienu atveju priklausys nuo faktinių aplinkybių¹⁶². Byloje *Hadley v. Baxendale* teismas pasakė, kad yra du atvejai, kada galima numatyti nuostolius. Pirma, jie gali būti numatomi, kai kyla natūraliai kaip galima tikėtis iš sutarties sąlygų. Antra, jie gali būti numatomi atsižvelgiant į specifines aplinkybes, kuriomis remiantis buvo sudaryta sutartis su sąlyga, kad apie tokias aplinkybes abi šalys žinojo. Pažymėtina, jog nėra būtina, kad pardavėjas numatytų konkrečią nuostolių sumą, užtenka, jog jis numatytų nuostolių kilimo galimybę už tam tikrą sutarties nuostatų pažeidimą¹⁶³. Iš to, kas pasakyta aukščiau, galima teigti, jog išankstinis nuostolių skaičiavimo taisyklių ar sumos už konkrečius pažeidimus įtraukimas į sutartį palengvina pareigą įrodyti, kokius nuostolius pardavėjas protingai numatė sudarydamas akcijų pirkimo–pardavimo sutartį.

Nuostolių padengimo garantija laikoma vienu patikimiausių instrumentų atgauti patirtus nuostolius paaiškėjus įsigyjamo verslo trūkumams ar neatskleistoms rizikoms tiek

---

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 19 d. nutartis c. b. *UAB „Skraidenis“ v. J. B., V. O. B., I. B.*, Nr. 3K-3-495/2007, kat. 22.3.4, 36.1, 42.4.

¹⁶² MIKELĖNAS, Valentinas. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003, I t., p. 360.

¹⁶³ MANLEY, H. Donald; REED, D. Michael. The Legal Framework for the Calculation of Damages in Commercial Litigation. In *Journal of Forensic Economics*, 1993, no. 6 (3) [žiūrėta 2008-03-19], p.225. Prieiga per internetą: <http://nafe.net/JFE/j06_3_03.pdf>.

iki sandorio užbaigimo etapo, tiek ir po jo. Be to, joje gali būti numatytas teisinių išlaidų atlyginimas, kurios kitais atvejais gali būti neatgautos. Tačiau būtina paminėti, kad pardavėjui esant nemokiam vien tokios garantijos nustatymas gali nepadėti, todėl pirkėjui parankiausia naudoti ne vieną interesų užtikrinimo instrumentą, bet kelis. Pavyzdžiui, kaip jau minėta aukščiau, su nuostolių padengimo garantija gali būti naudojamas dalies kainos sulaikymas ar deponavimas, taip pat patvirtinimų ir garantijų draudimas.

3.6.3. Pirkimo kainos koregavimo mechanizmas

Šio instrumento pagrindinis tikslas yra pirkimo kainos koregavimas sandorio užbaigimo etape, tačiau jis taip pat gali tapti kainos koregavimo priemone ir po sandorio užbaigimo, t.y. jei paaiškėtų, jog pardavėjo patvirtinimai ir garantijos buvo klaidingi, pirkimo kainos koregavimo nuostatos būtų naudojamos pirkėjo patirtiems nuostoliams apskaičiuoti. Tokios nuostatos gali būti suformuluotos konkrečių formulių pavidalu arba įmonės ataskaitų palyginimu kainos nustatymo dieną ir sandorio užbaigimo dieną¹⁶⁴.

3.6.4. Patvirtinimų ir garantijų draudimas

Patvirtinimų ir garantijų draudimas yra alternatyvus pirkėjo interesų užtikrinimo būdas, kai nuostolių atsiradimo iš patvirtinimų ir garantijų pažeidimo rizika perkeliama draudikui. Tai palyginti naujas draudimo produktas, Lietuvos draudimo kompanijos tokio produkto dar nesiūlo, bet Lietuvoje jį galima įsigyti per draudimo brokerius.

Patvirtinimų ir garantijų draudimas skirtas padengti apdraustojo nuostolius, kilusius pardavėjui pažeidus patvirtinimus ir garantijas, numatytas verslo įsigijimo sutartyje. Apdrausti galima tiek visus patvirtinimus ir garantijas numatytas sutartyje, tiek keletą iš jų pasirinktinai¹⁶⁵. Draudimo polisas gali būti sudarytas tiek iš pirkėjo pusės (angl. – *buyer-side policy*), kur apdraustasis asmuo bus pirkėjas, tiek ir iš pardavėjo (angl. – *seller-side policy*), kur apdraustasis asmuo bus pardavėjas. Tačiau bet kuriuo atveju draudimo poliso objektu bus pardavėjo patvirtinimai ir garantijos įtraukti į verslo

---

¹⁶⁴ WOLFGANG, Peter. Arbitration of Mergers and Acquisitions: Purchase Price Adjustment Disputes [interaktyvus]. *Arbitration International*, 2003, Vol. 19, No. 4 [žiūrėta 2008-02-28], p. 2. Prieiga per internetą: <<http://www.kluwerarbitration.com>>.

¹⁶⁵ SPILKO, T. Howard. Representations and Warranties Insurance: A Valuable Tool for Financial Investors Seeking a Clean Exit [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <http://www.aigmergerrisks.com/files/M&A/rw_na_a_valuable_tool_for_financial.pdf>.

įsigijimo sutartį¹⁶⁶. Pažymėtina, kad draudimo polisas dengia tik tas rizikas, kurios nėra žinomos apdraustajam. Į draudiminę apsaugą įprasta neįtraukti tokių rizikų¹⁶⁷:

- 1) nelaimingi atsitikimai asmeniui ir turtui;
- 2) aplinkos pavojai;
- 3) žinomi klaidingi pareiškimai ir garantijos;
- 4) apgaulė ir nesąžiningumas (tik tais atvejais, kai pardavėjas perka polisą).

Paprastai patvirtinimų ir garantijų draudimas padengia teisinės išlaidas¹⁶⁸.

Draudimo premijos dydis dažnai priklauso nuo konkrečių aplinkybių, t.y. atsižvelgiama į sandorio kainą, rizikas, įmonės dydį ir verslo sritį bei daugelį kitų faktorių. Tačiau daugeliu atvejų ji sudaro nuo 4 iki 6 procentų draudimo sumos. Premija yra vienkartinė, mokama pasirašant draudimo polisą ir ją sumokėti gali tiek pirkėjas, tiek pardavėjas, tiek abu kartu¹⁶⁹. Nors toks draudimas gali būti sudarytas ir po sandorio užbaigimo etapo¹⁷⁰, tačiau palankiausia jį sudaryti dar prieš pradėdant įsigyjamo verslo veiklos patikrinimą, nes kuo anksčiau į sandorį bus įtrauktas draudikas, tuo geresnį ir tinkamesnį draudimo variantą jis galės pasiūlyti.

Teisinėje literatūroje manoma, kad patvirtinimų ir garantijų draudimo teikiama nauda gali pasireikšti žemiau nurodytais būdais¹⁷¹:

- 1) *Kitų pirkėjo interesų užtikrinimo priemonių sumažinimas*. Jei pirkėjo interesai yra apsaugoti minėtu draudimu, tai pirkėjas gali sumažinti arba išvis atsisakyti kitų jo interesų užtikrinimo priemonių tokių kaip kainos dalies mokėjimo sulaikymas ar kainos dalies atidėjimas į sąlyginio depozito sąskaitą. Pinigai, kurie paprastai būtų sulaikyti ir pardavėjui neišmokėti iki sandorio užbaigimo, tokiu atveju gali būti sumokami pilnai. Pažymėtina, kad tai gali būti svarbu tais atvejais, kai pardavėjas išsikelia į kitą šalį ar išeina į pensiją, arba pardavėjo finansinė būklė reikalauja, kad visa kaina būtų sumokėta iš karto;

---

¹⁶⁶ SPILKO, T. Howard. Bridging the Gap: Representations and Warranties Insurance [interaktyvus]. *International Financial Law Review*. 2005, Vol. 24 [žiūrėta 2008-03-16], p. 167-168. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

¹⁶⁷ MARGLES, D. Bruce. Representations and Warranties Insurance in Buying or Selling a Business [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-05]. Prieiga per internetą: <http://www.thompsonlaw.ca/pdf_folder/rep_wrnty.pdf>.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ SPILKO, T. Howard. Representations and Warranties Insurance: A Valuable Tool for Financial Investors Seeking a Clean Exit [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <http://www.aigmergerrisks.com/files/M&A/rw_na_a_valuable_tool_for_financial.pdf>.

¹⁷⁰ LEONARD, J. William. Representation and Warranties – When Due Diligence Fails [interaktyvus]. *The Ohio CPA Journal*. 2000 [žiūrėta 2008-03-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>.

¹⁷¹ MARGLES, D. Bruce. Representations and Warranties Insurance in Buying or Selling a Business [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-05]. Prieiga per internetą: <http://www.thompsonlaw.ca/pdf_folder/rep_wrnty.pdf>.

- 2) *Derybų dėl kainos ir kitų sąlygų palengvinimas.* Patvirtinimų ir garantijų draudimas gali būti įgyjamas ir šio fakto neatskleidžiant kitai šaliai, kas sąlygoja galimybę įsigyjanti šaliai ramiau derėtis ir daryti tam tikrų nuolaidų pardavėjui, o pardavėjas savo ruožtu gali nusileisti pirkėjui, pvz., sutikti su didesne nuostolių padengimo garantijoje numatoma suma ir pan.;
- 3) *Įmonės veiklos tyrimo apimties sumažinimas ir jo pagreitinimas.* Patvirtinimų ir garantijų draudimas tam tikrais atvejais gali pakeisti įmonės veiklos tyrimą ar, esant reikalui, kuo greičiau užbaigti sandorį, draudikas gali atlikti savo sutrumpintą įmonės veiklos tyrimą per 3 – 4 dienas;
- 4) *Padidina apsaugą, kai įsigyjama iš keleto pardavėjų, paveldėtojo ar patikėtinio.* Šiuo atveju patvirtinimų ir garantijų draudimas pagelbėja, kai vienas pardavėjas yra aktyvus verslo procese, o kiti pasyvūs pvz., kai kiti yra pasyvūs investuotojai. Taip pat tais atvejais, kai perkama iš tokių asmenų, kurie versle išvis nedalyvavo ar dalyvavo menkai pvz., paveldėtojas, patikėtinis. Atkreiptinas dėmesys, jog didesnė rizika įsigyjant verslą iš tokių asmenų kyla dėl to, kad jie patys gali nežinoti tam tikrų svarbių aplinkybių sandoriui sudaryti ir jų neatskleisti pirkėjui. Dažniausiai tokia rizika gali kilti įsigyjant verslą akcijų pirkimo–pardavimo būdu iš akcininko, kuris pačiame versle aktyviai nedalyvauja.

Visgi žiūrint iš pardavėjo perspektyvų, patvirtinimų ir garantijų draudimas geriausiai veikia, kai yra naudojamas kartu su kitais pirkėjo interesų užtikrinimo būdais, nes tuomet yra daugiausiai galimybių atgauti patirtus nuostolius paaiškėjus, jog pardavėjo patvirtinimai ir garantijos neatitinka tikrovės¹⁷².

Nepaisant aukščiau išvardintų patvirtinimų ir garantijų draudimo privalumų yra ir keletas neigiamų aspektų dėl ko toks draudimas dažnai nėra pasirenkamas kaip pirkėjo interesų apsaugos alternatyva. Visų pirma didelė draudimo kaina leidžia jį rinktis tik kai vykdomi dideli ir brangūs verslo perleidimo sandoriai. Kai parduodamas mažas ar vidutinis verslas tokio draudimo įsigijimas pirkėjo požiūriu yra neekonomiškas. Be to, dažnai draudimo kompanijos nenorėdamos prisiimti pernelyg didelės rizikos nedraudžia tų patvirtinimų ir garantijų, dėl kurių klaidingumo paprastai ir kyla didžiausia netikėtų įsigyjamo verslo trūkumų rizika¹⁷³. Todėl daugeliu atvejų patartina dar derybų metu pasitelkti gerus specialistus ir tinkamai suformuluoti patvirtinimų ir garantijų nuostatas sutartyse, tinkamai atskleisti reikšmingą sandoriui įvykdyti informaciją ir susitarti bent

---

¹⁷² SPILKO, T. Howard. Representations and Warranties Insurance: A Valuable Tool for Financial Investors Seeking a Clean Exit [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <http://www.aigmergerisks.com/files/M&A/rw_na_a_valuable_tool_for_financial.pdf>.

¹⁷³ THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 34 – 35.

jau dėl minimalių nuostolių atlyginimo, paaiškėjus neatskleistiems įsigyjamo verslo trūkumams.

IŠVADOS

1. Verslo perleidimas akcijų pirkimo–pardavimo būdu savo ekonominiu rezultatu turėtų būti prilygintas įmonės pirkimui–pardavimui tais atvejais, kai sutartimi perleidžiamas kontrolinis akcijų paketas ir siekiama tolesnio įmonės veiklos tęstinumo, o likusių akcininkų turimos akcijų dalys yra tokios menkos, jog jie iš esmės negali daryti jokios esminės įtakos įmonės valdymui. Atsižvelgiant į tai, Lietuvoje dviejų trečdalių ar didesnio skaičiaus balsavimo teisę suteikiančių akcijų perleidimas turėtų būti pripažįstamas verslo perleidimu.
2. Pagal kilmę, patvirtinimai ir garantijos turėtų būti atskiriami remiantis skirtinga jų teisine prigimtimi ir skirtingomis teisinėmis pasekmėmis už jų pažeidimą. Visgi Lietuvoje patvirtinimai ir garantijos neskiriami ir sutartyse surašomi viename skyriuje. Pažymėtina, jog praktikoje jų pažeidimas bus traktuojamas kaip bet kurios kitos sutarties sąlygos pažeidimas, o teisių gynybos priemonės priklausys nuo to ar patvirtinimai ir garantijos bus pripažinti esmine sutarties sąlyga ar ne.
3. Sąžiningumo pareiga ikisutartiniuose santykiuose reikalauja atskleisti informaciją, reikšmingą sutarties sudarymui, tačiau teismų praktika pripažįsta, jog tam tikrais atvejais šalys taip pat turi pareigą domėtis įsigyjamu objektu, o joms to nepadarius bus laikoma, jog buvo elgtasi nerūpestingai ir neapdairiai. Šiuo metu akcijų pirkimo–pardavimo atveju teismai yra linkę aiškinti, jog pirkėjo pareiga domėtis yra viršesnė už pardavėjo pareigą atskleisti ir tais atvejais, kai pirkėjas atlieka *due diligence* pasitelkdamas profesionalią komandą, jis prisiima neatskleistų ar nepastebėtų trūkumų riziką. Tačiau manytina, jog neturėtų būti pamirštas sąžiningumo principo sąlygotas šalių interesų balansas, ir pardavėjo netinkamas informacijos atskleidimas turėtų būti laikomas jo atsakomybės kilimo prielaida, nepaisant pirkėjo atlikto įmonės veiklos patikrinimo.
4. Pažymėtina, jog nėra visuotinai pripažintų taisyklių, kurios padėtų nustatyti, kokią įtaką įmonės vertės sumažėjimas gali turėti akcijų vertės sumažėjimui, o net ir pripažinus, jog įmonės vertės sumažėjimas gali būti pripažintas tiesioginiais akcininko nuostoliais, tokių nuostolių skaičiavimas yra gana sudėtingas procesas, reikalaujantis didelių laiko resursų ir specialistų, galinčių atlikti tokius skaičiavimus.

5. Manytina, jog nėra teisinių kliūčių akcijų pirkimo–pardavimo sandoriams, kuriais perleidžiamas verslas, pagal įstatymo analogiją taikyti įmonės trūkumų institutą, nes šiuo sandoriu siekiama tokio paties ekonominio rezultato tačiau pasitelkiant kitą teisinį mechanizmą. Įstatymo analogijos taikymui yra visos reikalingos sąlygos, t.y. nėra konkrečių teisės normų reglamentuojančių probleminį klausimą, egzistuoja teisinės taisyklės reglamentuojančios panašius teisinius santykius bei minėti santykiai yra tokie panašūs, jog galima daryti pagrįstą išvadą, kad įstatymo analogijos taikymas šiame kontekste yra pateisinamas. Visuotinai pripažinus tokią taisyklę akcijų pirkėjas galėtų daug efektyviau apginti savo teises paaiškėjęs, jog jo įsigyta įmonė turi trūkumų.

6. Siekiant sumažinti nuostolių neatgavimo riziką, perleidžiant verslą akcijų pirkimo–pardavimo būdu, patartina sutartyje numatyti konkrečias baudas, kurias pardavėjas turės sumokėti paaiškėjęs, jog jo patvirtinimai ir garantijos yra klaidingi, ir tokiu būdu užsitikrinti bent jau minimalių nuostolių atlyginimą. Be to, sutartyje patartina numatyti ir kitus saugiklius, pavyzdžiui, kainos koregavimo mechanizmą, kuris gali tarnauti ir kaip nuostolių apskaičiavimo formulė, kainos dalies mokėjimo sulaikymo ar kainos dalies atidėjimo į sąlyginio depozito sąskaitą sąlygas bei naudoti tiek įprastus, tiek alternatyvius pirkėjo interesų užtikrinimo būdus.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 64–2569);
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74–2262);
3. 2001 m. kovo 12 d. Europos Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (OL, 2001 L 82, p. 16);
4. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 73–3085);
5. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2001, Nr. 110–3992);
6. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. 64–1914);
7. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės Žinios, 1999, Nr. 52–1672).

II. Specialioji literatūra:

1. ABBOTT, Keith; PENDLEBURY, Norman. *Business Law*. 5th ed. London: DP Publications LTD, 1991;
2. ADAMONIS, Kęstutis. Pavojus slepiasi po nekaltomis garantijomis. *Verslo žinios*, 2006;
3. American Bar Association Committee on Negotiated Acquisitions. *Model Stock Purchase agreement with Commentary*. ABA, 1995;
4. BLACK, C. Henry. *et al. Black's Law Dictionary*. 6th ed. St. Paul, MINN.: West Publishing Co., 1990;
5. BLACK, C. Henry. *et al. Black's Law Dictionary*. 4th ed. St. Paul, MINN.: West Publishing Co., 1968;
6. BOWER, Spencer. *The Law of Actionable Misrepresentation*. Edinburg: Butterworths, 1911;

7. CARTWRIGHT, John. *Misrepresentation, Mistake and Non-Disclosure*. London: Sweet & Maxwell, 2007;
8. DOMINAS, Gediminas. Tarptautinė bankų terminuotos paskolos sutartis ir jos implementavimas Lietuvoje. *Teisė*, 1999, nr. 33;
9. FIFOOT, Cheshire; FURMSTON. *Law of Contract*. London, Dublin, Edinburg: Butterworths, 1991;
10. GEDEIKIS, Mindaugas. Pareiga elgtis sąžiningai, kai yra ikisutartiniai santykiai. *Juristas*, 2006, nr. 1, p. 17 – 25;
11. KANCEREVYČIUS, Gitanas. *Finansai ir investicijos*. 2-asis leidimas. Kaunas: Smaltijos leidykla, 2006;
12. KEENAN, Denis; RICHES, Sarah. *Business Law*. 7th ed. Harlow: PEARSON Longman, 2005;
13. KELLY, David; HOLMES, Ann. *Business Law*. London: Cavendish Publishing Limited, 1995;
14. KIRŠIENĖ, Julija; KERUTIS, Kristupas. Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė. *Jurisprudencija*, 2006, nr. 3 (81), p. 24 – 31;
15. KIRŠIENĖ, Julija. Akcininko nuosavybės teisės įgyvendinimo problemos. *Jurisprudencija*, 2002, t. 28 (20), p. 87 – 95;
16. MIKELĖNAS, Valentinas. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2003, I t.;
17. MIKELĖNAS, Valentinas. *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001;
18. PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas–pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas. *Juristas*, 2005, nr. 11, p. 29 – 36;
19. SMITH, J. C. *The Law of Contract*. London: Sweet & Maxwell, 2002;
20. THOMPSON, Robert. *Sinclair on Warranties and Indemnities on Share and Asset Sales*. 6th ed. London: Sweet & Maxwell, 2005;
21. VISSER, Evelien. Two Concepts Affected by European Legal Integration – More to come? In Paper to be presented at the Fifth Benelux – Scandinavian Conference on Legal Theory: European Legal Integration and Analytical Legal Theory. Maastricht, 2002.

III. Teismų sprendimai:

1. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 15 d. sprendimas sujungtose bylose C-232/04 ir C-233/04, *Nurten Güney-Görres & Gul Demir* (2005), ECR I-11237;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 3K-3 145/2007, kat. 21.4.2.1., 21.4.2.7., 22.3.2., 22.3.2.;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. lapkričio 19 d. nutartis c. b. *UAB „Skraidenis“ v. J. B., V. O. B., I. B.*, Nr. 3K-3-495/2007, kat. 22.3.4, 36.1, 42.4;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 11 d. nutartis c. b. *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium“, UAB „Ortofina“ ir R. G. K.*, Nr. 3K-3-17/2006, kat. 35.6.1, 45.4;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 3K-3-614/2005, kat. 21.4.2.7;
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis c. b. *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Bandužiai“*, Nr. 3K-3-1177/2003, kat. 39.2.3., 39.2.4., 39.6.1., 40.10;
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 17 d. nutartis c. b. *UAB korporacija „Lietverslas“ v. Eimantas Grakauskas*, Nr. 3K-3-113/2003, kat. 15.2.1.1; 15.2.2.8; 21.2.2.1; 21.6; 22.1; 41; 94.1; 103;
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. birželio 20 d. nutartis c. b. *Piotr Osadčenko v. Aukšė Poškuvienė*, Nr. 3K-3-723/2001, kat. 39.2.4;
9. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 25 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 2A-310/2006, kat. 21.4.2.7., 22.3.2., 42.11.3;
10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 14 d. nutartis c. b. *UAB „Ūkio banko investicinė grupė v. Gintaras Brencius*, Nr. 2A-200/2005, kat. 1.4., 22.3.2;
11. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 30 d. nutartis c. b. *UAB „Purienuų vaistinė“ v. Šilutės rajono savivaldybė*, Nr. 2A-133/2004, kat. 1.3.3;
12. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. kovo 24 d. nutartis c. b. *UAB „Purienuų vaistinė“ v. Šilutės rajono savivaldybė*, Nr. 2A-129/2003, kat. 1.3.3;

13. Vilniaus apygardos teismo 2006 m. kovo 29 d. sprendimas c. b. *UAB "Ūkio banko investicinė grupė" v. Gintaras Brencius*, Nr. 2-424-41/06;
14. Didžioji Britanija, Apeliacinio teismo civilinių bylų skyrius. *Sykes v. Taylor-Rose* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.casetrack.com/ct4plc.nsf/items/4957>>;
15. Didžioji Britanija, Lordų Rūmai, *Kleinwort Benson Ltd v Lincoln City Council* [interaktyvus]. 1998 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199798/ldjudgmt/jd981029/klein01.htm>>;
16. Didžioji Britanija. *Smith v. Land and House Property Corph* [interaktyvus]. 1884 [žiūrėta 2008-03-20]. Prieiga per internetą: <http://www.findlaw.com>>.

IV. Elektroniniai dokumentai:

1. Bird&Bird. *M&A Peculiarities in the Netherlands* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: http://www.birdandbird.com/english/publications/articles/M_and_A_peculiarities_Netherlands.cfm?RenderForPrint=1>;
2. *Book Value* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-21]. Prieiga per internetą: <http://www.investopedia.com/terms/b/bookvalue.asp>>;
3. BURNS, Robert; KELLY, Alan. *United Kingdom: Seller Beware!* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-02-20]. Prieiga per internetą: <http://www.mondaq.com/article.asp?articleid=38554>>;
4. KENNETH, A. Adams. *A Lesson in Drafting Contracts: Whats up with "Representations and Warranties"?* [interaktyvus]. *Business Law Today*, November/December 2005 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.abanet.org/buslaw/blt/2005-11-12/adams.shtml>>;
5. KERUTIS, Kristupas. *Įmonės pardavimas* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-03-20]. Prieiga per internetą: http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=50&new_id=570>;
6. KLASS, Gregory. *Contracting for Cooperation in Recovery* [interaktyvus]. *Yale Law Journal*. October 2007 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <http://www.westlaw.com>>;
7. KLUMBYTĖ, Skirmantė. *Akcijų ir turto (verslo) įsigijimo praktika ir reguliavimas Lietuvoje* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-02-28]. Prieiga per internetą:

- <http://www.eicvilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/MA%20sandoriai%20LR%20ypatumai.PPT>>;
8. LEONARD, J. William. Representation and Warranties – When Due Diligence Fails [interaktyvus]. *The Ohio CPA Journal*. 2000 [žiūrėta 2008-03-12]. Prieiga per internetą: <http://www.westlaw.com>>;
  9. LIPSON, J. Lawrence. Negotiating Representations and Warranties. In *Real Estate Law and Practice Course Handbook* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-02-15]. Prieiga per internetą: <http://www.westlaw.com>>;
  10. MALIAUSKAITĖ, Aušra. Akcijų pirkimas–pardavimas ar įmonės pirkimas–pardavimas – ką rinktis? [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2008-03-28]. Prieiga per internetą: http://www.zebra.lt/verslas/bk_straipniai.php?st=view&msg_id=1264>;
  11. MANLEY, H. Donald; REED, D. Michael. The Legal Framework for the Calculation of Damages in Commercial Litigation. In *Journal of Forensic Economics*, 1993, no. 6 (3) [žiūrėta 2008-03-19]. Prieiga per internetą: http://nafe.net/JFE/j06_3_03.pdf>;
  12. MARGLES, D. Bruce. Representations and Warranties Insurance in Buying or Selling a Business [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-05]. Prieiga per internetą: http://www.thompsonlaw.ca/pdf_folder/rep_wrnty.pdf>;
  13. MEŠKAUSKAITĖ, Jurgita. Įmonės pardavimas: svarbu ne tik pelnas [interaktyvus]. *Verslo žinios*. 2004 [žiūrėta 2008-03-18]. Prieiga per internetą: <http://www.lawin.lt/lt/docs.download/1441.php>>;
  14. PILIPAITĖ, Rėda. Įmonės pirkimas-pardavimas kaip verslo įsigijimo būdas [interaktyvus]. *Vadovas ir pasaulis*, 2006, nr. 3 [žiūrėta 2008-03-27]. Prieiga per internetą: <http://www.teisescentras.lt/forumas/viewtopic.php?p=6382&sid=a9252d49d8ff9132ad5d4109641849ef>>;
  15. ROSENBLOOM, H. Arthur; MANN, R. Jeffrey. Liability and Damage Issues in the Interpretation of Material Adverse Change/Material Adverse Effect Clauses [interaktyvus]. *Mergers & Acquisitions Litigation Reporter*, 2001, Vol. 11, Issue 10 [žiūrėta 2008-03-15]. Prieiga per internetą: <http://www.andrewsonline.com>>.
  16. SALANS. Warranties and Disclosures in Acquisition Contracts [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2008-01-15]. Prieiga per internetą: <http://www.internationallawoffice.com>>;
  17. Sample Representations and Warranties [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-29]. Prieiga per internetą: http://smallbusiness.findlaw.com/business-forms-contracts/business-forms-contracts-a-to-z/be26_4_1.html>;

18. SPILKO, T. Howard. Bridging the Gap: Representations and Warranties Insurance [interaktyvus]. *International Financial Law Review*. 2005, Vol. 24 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>;
19. SPILKO, T. Howard. Representations and Warranties Insurance: A Valuable Tool for Financial Investors Seeking a Clean Exit [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2008-03-16]. Prieiga per internetą: <http://www.aigmergerrisks.com/files/M&A/rw_na_a_valuable_tool_for_financial.pdf>;
20. STARK, L. Tina. Another View on Reps and Warranties [interaktyvus]. *Business Law Today*, January/February 2006 [žiūrėta 2008-03-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.abanet.org/buslaw/blt/2006-01-02/nonbindingopinion.html>>;
21. ŠČUKAS, Laurynas. Konfidencialumo sutartys: praktiniai aspektai [interaktyvus]. *Juristas*, 2004, nr. 10 [žiūrėta 2008-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolix.lt/portal/start.asp?act=period&leidid=3&metai=2004&num=10>>;
22. UTZ, John. Representations, Warranties, and Covenants Relating to Employee Benefit Plans. *Journal of Pension Planning and Compliance* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>;
23. WILKEN, Sean; GHALY, Karim. Damages for Breach of Warranty on the Sale of Business [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008-03-10]. Prieiga per internetą: <http://www.39essex.com/documents/KGA_SW_Breach_of_Warranty_2005.pdf>;
24. WOLFGANG, Peter. Arbitration of Mergers and Acquisitions: Purchase Price Adjustment Disputes [interaktyvus]. *Arbitration International*, 2003, Vol. 19, No. 4 [žiūrėta 2008-02-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.kluwarbitration.com>>.

V. Travaux préparatoires:

1. European Commission. Markets for Business Transfers: Final Report of the Expert Group [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-25]. Prieiga per internetą: <http://www.nutek.se/content/1/c4/09/25/Markets_business_transfers.pdf>;
2. TRANSREGIO. Verslo pardavimas ir įsigijimas: metodinis vadovas [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2008-03-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.eic-vilnius.lt/home/eic/lt/FilesForDownload/files/metodinis%20vadovas.pdf>>;
3. European Commission. Final Report of the Expert Group on the Transfer of Small and Medium-sized Enterprises [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2008-03-26].

Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/transfer_business/transfer_com_02/final_report_en.pdf>.

SANTRAUKA

Šiame magistro darbe, pasitelkiant analizės, lyginamąjį, loginį, sisteminių ir ekonominių tyrimo metodus, išsamiai analizuojama nuostolių, kilusių dėl akcijų pirkimo–pardavimo sutartyse numatytų patvirtinimų ir garantijų pažeidimo, nustatymo ir išieškojimo problematika. Darbe tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu pateikiamos pagrindinės problemos ir siūlomi jų sprendimo variantai, kurie palengvintų nuostolių apskaičiavimą ir užtikrintų teisingą jų atlyginimą paaiškėjus, jog pardavėjo patvirtinimai ir garantijos, perleidžiant verslą akcijų pirkimo–pardavimo būdu, buvo klaidingi.

Siekiant užsibrėžtų tikslų pirmoje darbo dalyje nagrinėjami verslo perleidimo akcijų pirkimo–pardavimo būdu ypatumai, aiškinamasi, kokį akcijų kiekį perleidus bus laikoma, kad įvyko viso verslo perleidimas, taip pat lyginamos sandorių rūšys verslą perleidžiant akcijų ir turto pardavimo būdais. Atsižvelgiant į tai, kad patvirtinimai ir garantijos jau tapo neatsiejama akcijų pirkimo–pardavimo sutarties nuostatų dalimi, o verslo įsigijimų praktikoje ginčai dažniausiai kyla dėl šių sutarties nuostatų pažeidimo, antroje darbo dalyje gilinamasi į jų teisinę prigimtį, esmę, tikslus bei vietą Lietuvos sutarčių teisės sistemoje. Pagrindinė darbo dalis skirta nagrinėjamos temos kontekste identifikuoti nuostolių nustatymo ir išieškojimo problemas, analizuoti pagrindinius nuostolių apskaičiavimo būdus ir įmonės vertinimo problematiką, įvertinti pardavėjo pareigos atskleisti informaciją ir pirkėjo pareigos patikrinti informaciją apie įsigyjamą įmonę, santykį. Be to, šioje dalyje analizuojama įmonės trūkumų instituto taikymo galimybė verslą perleidžiant akcijų pirkimo–pardavimo būdu. Galiausiai, darbe reziumuojama, jog siekiant išvengti nuostolių neatgavimo rizikos, sutartyje patartina numatyti baudas už konkrečių patvirtinimų ir garantijų pažeidimą, tokiu būdu užtikrinant bent minimalių nuostolių atlyginimą. Taip pat patartina į sutartį įtraukti ir kitus saugiklius, pavyzdžiui, kainos koregavimo mechanizmą, kainos dalies mokėjimo sulaikymo ar kainos dalies atidėjimo į sąlyginio depozito sąskaitą sąlygas bei naudoti tiek įprastus, tiek alternatyvius pirkėjo interesų užtikrinimo būdus.

SUMMARY

Problems concerning Estimation and Recovery of Losses caused by the Breaches of Representations and Warranties provided for in Agreements on Sale–Purchase of Shares

This master thesis, through the use of analytical, comparative, logical, systemic and economic methods forms a thorough analysis of problems concerning estimation and recovery of losses caused by the breaches of representations and warranties provided for in share sale–purchase agreements. This paper in both – theoretical and practical standpoints presents the core of the pending problems while suggesting the eventual rules, which if addressed, could ease the estimation of losses and safeguard the fair-minded compensation in the situations when seller’s representations and warranties provided for in share sale–purchase agreements were false.

In order to achieve the selected goals of this master thesis, the first part of the paper analyses peculiarities of business transfer through the purchase of shares. It also examines what amount of transferred shares can be considered as a transfer of full business as well as compares the nature of business transactions through the sale of shares and assets. Due to the fact that representations and warranties have become an integral part of share sale–purchase agreements and disputes in business acquisitions are most often caused by the breach of above clauses, the second part of the paper examines their legal nature, substance, goals and place in the Lithuanian law of contracts. The main part of the paper aims to identify problems in estimation and recovery of damages, analyze main methods of the calculation of damages and issues in business valuation, also determine relationship between seller’s duty to disclose and buyer’s duty to investigate the target. In addition, this part examines applicability of the legal rules of defective enterprise when transferring business through the sale of shares. Finally, a conclusion is drawn, that in order to avoid the risk of irrecoverable damages it is advisable to foresee fines for breaches of certain representations and warranties in the contract and by doing so to secure at least minimal compensation of damages. Moreover, it is useful to include other protecting clauses in the agreement, such as price adjustment mechanism, holdbacks or escrow conditions, and to use both conventional and alternative measures for securing buyer’s interests.